

INFORMAČNÍ BROŽURA K PROJEKTU

POSTAVENÍ ŽEN VE VĚDĚ A VÝZKUMU V PRAZE

Projekt v rámci grantového schématu

"VYROVNÁVÁNÍ ŠANCÍ ŽEN A MUŽŮ"

Zpracoval STEM - Středisko empirických výzkumů, Sabinova 3, 130 02, Praha 3

Duben 2006

**Tento projekt je spolufinancován Evropským Sociálním fondem
a státním rozpočtem České republiky.**

Obsah

Úvodem.....	3
Cíle projektu.....	5
Základní údaje za jednotlivé dílčí výzkumné fáze.....	6
Uplatnění žen v oblasti vědy a výzkumu.....	7
Situace žen v oblasti vědy a výzkumu.....	13
Sladění rodinného a profesního života.....	26
Charakteristika společnosti STEM, s.r.o.	34

Úvodem

Motto:

"...celá věda je jako mužská záležitost feminizována postupně. Pronikání žen do vědeckých pozic a do vědeckých špiček nebylo jednoduché a není dodnes..."

řídící pracovnice ve vědě a výzkumu

Projekt, jehož základní výsledky představuje informační brožura, kterou právě držíte v ruce, je realizován s hlavním záměrem **popularizovat problematiku postavení žen ve společenském a profesním životě**. Projekt je zaměřen na konkrétní profesní skupinu - na ženy, které se ve svém profesním životě rozhodly věnovat vědě a výzkumu.

K popisu situace žen působících v oblasti vědy a výzkumu jsou velkou oporou statistiky, které se vědy a jejich zaměstnanců týkají. Donedávna nebyly statistiky, které se vědy a vědců týkaly, rozlišované podle pohlaví. Větší vypovídací hodnotu přináší statistiky o vědě a výzkumu díky přijatému rozhodnutí Evropské unie a Evropské rady, kdy se statistická zjišťování zaměřují na oblast genderu ve vědě a výzkumu. Vzhledem k tomu, že Česká republika je již několik let členskou zemí EU, poskytují oficiální statistiky týkající se vědy a výzkumu cenné údaje zvláště za ženy působící v této oblasti.

Problematice rovnosti mužů a žen v naší společnosti věnuje významnou pozornost Ministerstvo práce a sociálních věcí koordinující vnitrostátní politiku týkající se postavení žen ve společnosti. Proto má zájem na tom, aby v rámci grantového schématu "Vyrovňování šancí žen a mužů" byly dodány podklady pro překlenutí chybějících poznatků o postavení žen ve výzkumu a vývoji a mohly být zlepšovány podmínky jejich kariéry.

Problematikou žen ve vědě se dlouhodobě zabývá také výzkumné oddělení Sociologického ústavu AV ČR Gender & Sociologie. Středem pozornosti jsou analýzy této profesní ženské skupiny a zvýšení poznatků o transformaci vědy i české společnosti.

Významné postavení si za dobu své existence vybudoval projekt Sociologického ústavu AV ČR Národní kontaktní centrum - ženy a věda (NKC-ŽV), který se mj. orientuje na aktivní podporu žen ve vědě a výzkumu a šíření informací o výzkumných aktivitách na národní i evropské úrovni. Na mezinárodní úrovni (spolupráce např. se zahraničními organizacemi zabývajícími se problematikou postavení žen ve vědě a výzkumu, zahraničními badatelkami a Evropskou komisí) je NKC-ŽV respektováno jako významný partner v oblasti podpory rovných příležitostí ve vědě a výzkumu. Díky spolupráci s oddělením Gender a sociologie Sociologického ústavu AV ČR, Českým statistickým úřadem a Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy přispívá Národní kontaktní centrum - ženy a věda ke zvyšování povědomí o genderových otázkách v rámci České republiky a k popisu a analýze situace žen ve vědě a výzkumu v ČR.

Společnost STEM se dlouhodobě zabývá postavením žen v české společnosti. Se snahou přispět aktuálními informacemi o postavení žen ve vědě a výzkumu, které mohou napomoci překlenutí chybějících informací o situaci této profesní skupiny žen, uskutečnila společnost STEM výzkumné aktivity, při nichž zjišťovala názory na tuto problematiku od dospělé pražské populace, samotných žen působících ve vědě a výzkumu a vedoucích pracovníků vědeckých a výzkumných ústavů. Poznatky z provedených výzkumů mohly vzniknout především díky ochotě a vstřícnosti jednotlivých skupin respondentů, kteří poskytli na tuto problematiku své názory a cenné zkušenosti.

Cílem informační brožury je přiblížit široké veřejnosti situaci žen působících ve vědě a výzkumu. Problematice postavení této specifické profesní skupiny žen v zaměstnání bude věnován odborný seminář, předběžná přihláška na něj je součástí této brožury.

Cíle projektu

Základním cílem projektu bylo **přinést aktuální poznatky o postavení žen ve vědě a výzkumu a detailněji postihnout okolnosti, které jejich profesní pozici v zaměstnání ovlivňují**. Výzkumný projekt byl orientován pouze na území hlavního města Prahy, protože právě zde se nachází podstatná část vědeckých pracovišť (především Akademie věd ČR), výzkumných institucí, inovačních center a vysokých škol, na jejichž poli se vědecká činnost také odehrává. Podle oficiálních statistik z konce roku 2004 působí na území Prahy téměř polovina výzkumných pracovníků z jejich celkového počtu. Třetinu z nich tvoří ženy.

Výzkumný záměr projektu se soustředil především na čtyři okruhy témat:

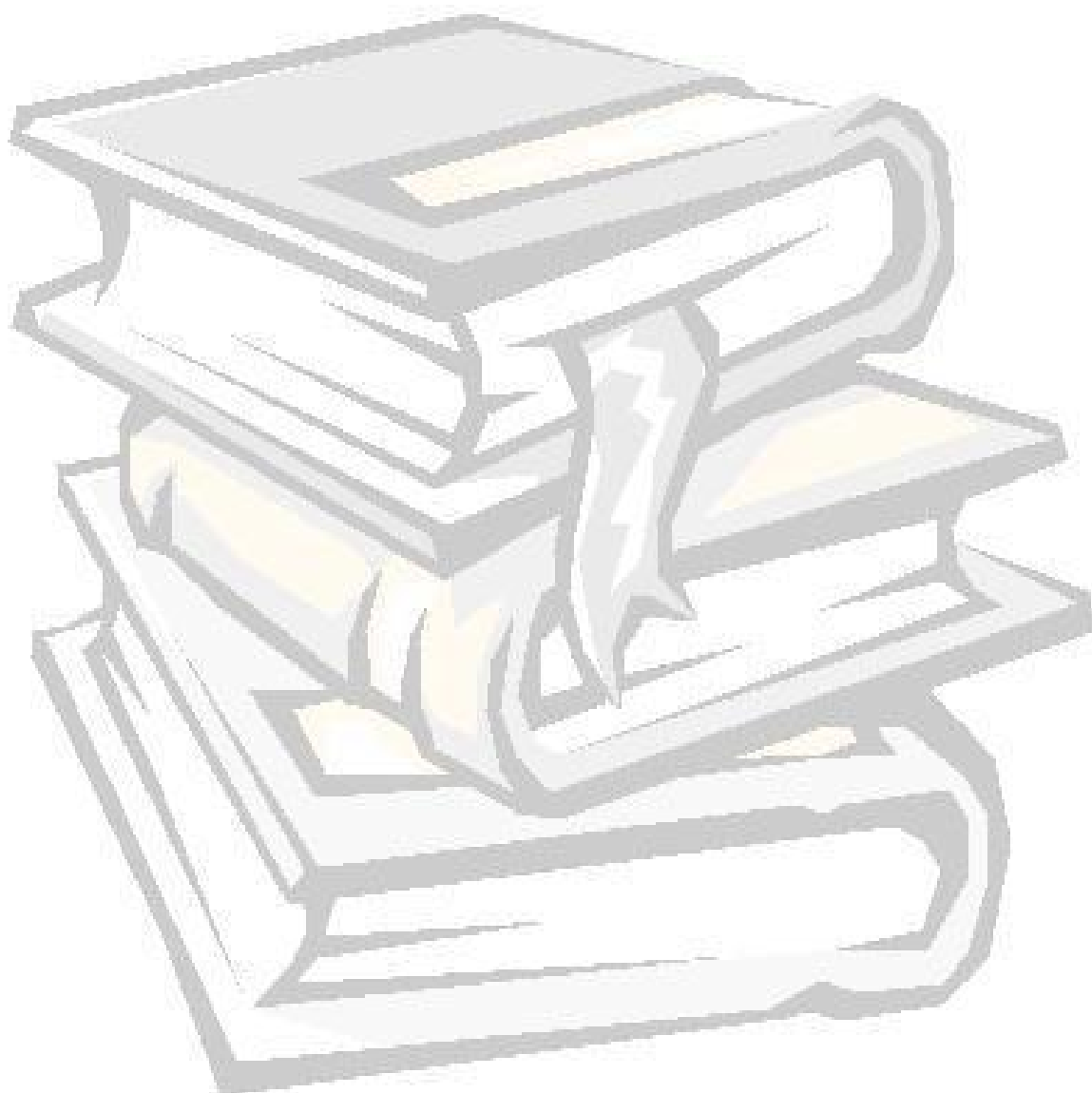
- **názory na zaměstnanost a uplatnění žen ve vědě a výzkumu**
- **názory na situaci žen v oblasti vědy a výzkumu**
- **příležitosti pro odborný a kariérní růst žen ve vědě a výzkumu**
- **sladění rodinného a profesního života žen působících v oblasti vědy a výzkumu**

Výzkumný projekt se skládal z tří dílčích výzkumných akcí, které pokrývaly stanovené cíle tohoto projektu. První výzkumná fáze zahrnovala mapování postojů a názorů pražské dospělé populace na postavení žen v zaměstnání v oblasti vědy a výzkumu. Navazující výzkumná akce se orientovala na zjišťování zkušeností, názorů a postojů samotných vědeckých a výzkumných pracovníků a jejich nadřízených pracovníků (většinou ředitelů vědeckých a výzkumných ústavů, vědeckých tajemníků nebo vrcholných personalistů těchto ústavů), kteří mají vrcholné kompetence v personálních otázkách příslušných pracovišť a mohli tak výzkumné poznatky projektu obohatit pohledem na celou problematiku z jiné strany. Poslední výzkumné šetření bylo koncipováno jako sonda prohlubující získané poznatky a pomáhající lepší interpretaci výsledků předchozích výzkumů. Detailnější údaje za jednotlivé výzkumné fáze jsou uvedeny v tabulce na následující straně.

Základní údaje za jednotlivé dílčí výzkumné fáze

Výzkumná fáze	MONITOR	SONDA	ANALÝZA
Typ výzkumu	Kvantitativní reprezentativní šetření	Kvantitativní reprezentativní šetření	Kvalitativní šetření
Cílová skupina	Obyvatelé Prahy starší 18 let	Ženy působící na odborných pozicích v oblasti vědy a výzkumu a vedoucí pracovníci pražských vědeckých a výzkumných ústavů	Vybrané ženy působící na odborných pozicích v oblasti vědy a výzkumu a vedoucí pracovníci pražských vědeckých a výzkumných ústavů
Metoda výběru	Kvótní výběr podle pohlaví, věku a vzdělání	Stratifikovaný výběr (základní soubor byl rozdělen na dílčí oblasti - vědní obory, v každé této oblasti byl proveden prostý náhodný výběr tak, aby výběrový soubor odpovídal struktuře základního souboru)	Náhodný výběr z kandidátů, kteří v předchozí výzkumné zprávě dali s uskutečněním hloubkového rozhovoru souhlas. Struktura výběrového souboru odpovídala struktuře podle odvětví vědecko výzkumných pracovišť v Praze
Technika dotazování	Standardizované osobní rozhovory (face-to-face)	Standardizované osobní rozhovory (face-to-face)	Individuální hloubkové rozhovory
Termín výzkumu	Říjen 2005 - Únor 2006	Prosinec 2005 - Leden 2006	Únor 2006
Výsledný soubor	1007 respondentů	344 respondentů (z toho 312 vědeckých a výzkumných pracovníků a 32 vedoucích pracovníků)	30 respondentů (z toho 20 vědeckých a výzkumných pracovníků a 10 vedoucích pracovníků)

Uplatnění žen v oblasti vědy a výzkumu

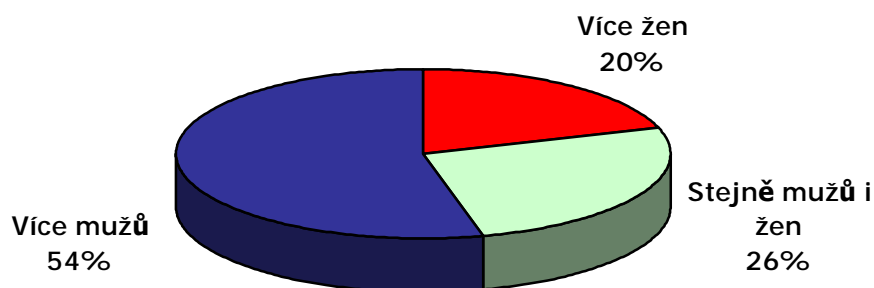

Věda a výzkum jsou i v dnešní době doménou mužů

Podle údajů z oficiálních statistik převládají téměř ve všech vědních oborech muži. Převahu mužů vnímá i veřejnost a dokládají ji i výpovědi oslovených žen působících ve vědě a výzkumu a jejich řídicích pracovníků. Situace se ovšem liší v různých vědních oblastech. Největší deficit žen na odborných pozicích je v technických a přírodovědných oborech.

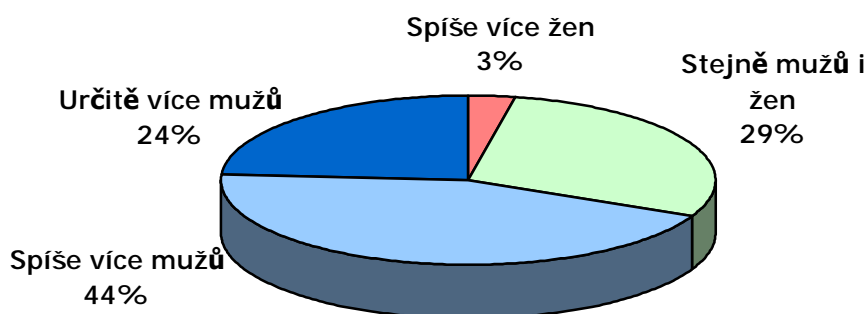
"..obzvláště v přírodovědných oborech, tam si myslím, že je to pro ženu těžké. Ty instituce jsou pro muže prostupnější, daleko dříve se mohou dostat nahoru a získat nějaké postavení než žena. Ta pro to musí udělat víc..." (řídicí pracovník/ce, humanitní obory, v oboru 12 let)

"Působí na Vašem pracovišti na pozicích odborných vědeckých a výzkumných pracovníků více mužů nebo žen?" (%)

Pramen: STEM, názory 312 vědeckých a výzkumných pracovníků

"Myslíte si, že v oblasti vědy a výzkumu u nás pracuje více žen nebo mužů?" (%)

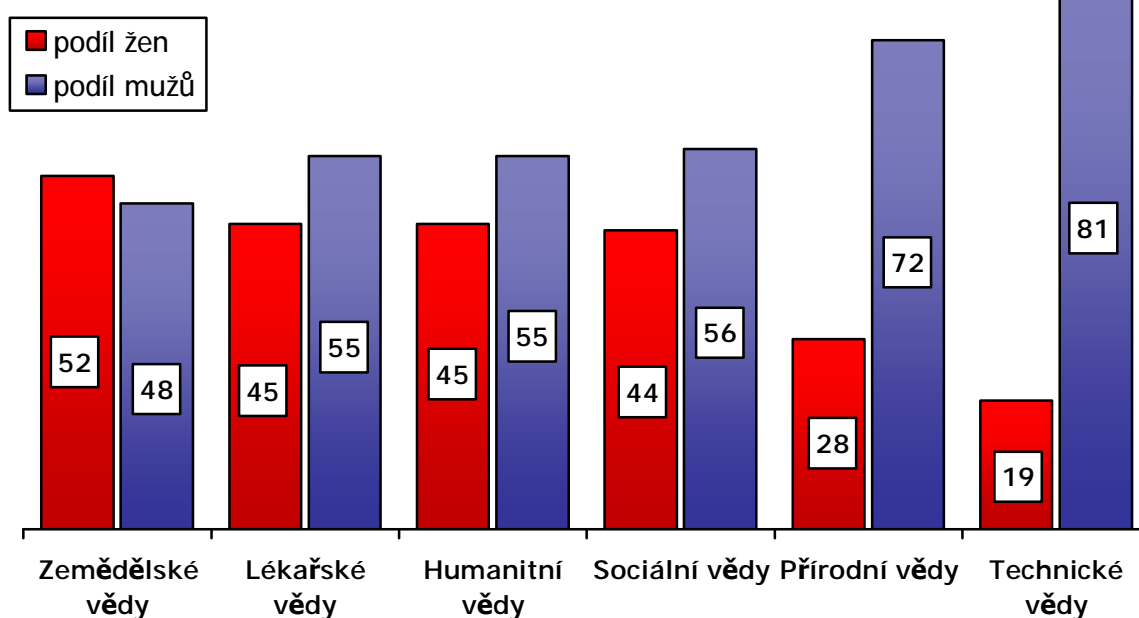
Pramen STEM, 1007 respondentů pražské dospělé populace

- q Samotné vědkyně považují za hlavní důvody, proč je žen ve vědě a výzkumu málo, především mateřství, společensky zakořeněná a neustále vyžadovaná povinnost ženy starat se o rodinu a domácnost a menší ambice žen ve srovnání s muži.

Ženy chybí především v exaktních oborech vědy a výzkumu

Největší podíl žen působí v zemědělských, lékařských, humanitních a společenských oborech. Průnik žen do exaktních oborů (přírodní vědy, technické obory) je na druhou stranu velmi nízký.

Podíl žen a mužů na celkovém počtu vědeckých a výzkumných pracovníků v jednotlivých vědních oblastech v Praze (v %)

Pramen: ČSÚ, údaje k 31.12.2003

- Ženy, které působí v přírodovědných a technických oborech samy přiznávají, že muži jsou v těchto oblastech preferováni a lépe hodnoceni.

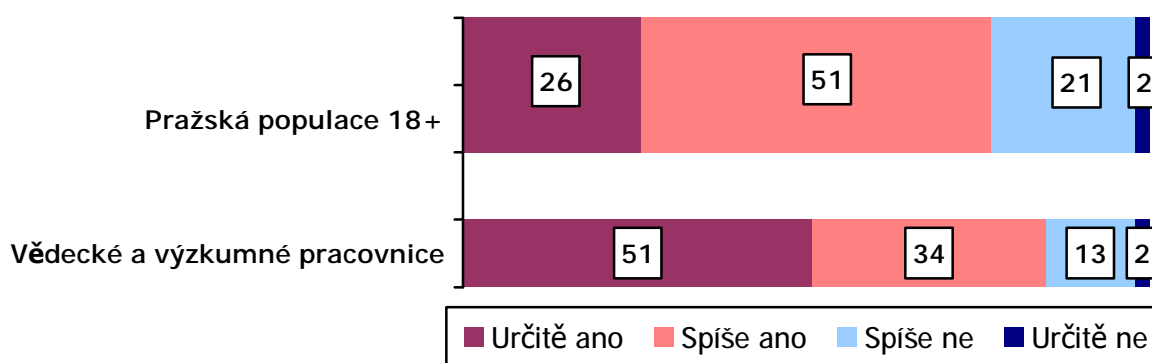
"...to je dáno od přírody – muži mají trošku jiné myšlení a mají k těmto oborům blíže než ženy..." (vědkyně, technické obory, v oboru 3 roky)

- Naprostá většina vědeckých pracovníků i oslovených řídicích pracovníků se přesto domnívá, že v oblasti vědy a výzkumu je rovnost mužů a žen uplatňována podstatně více než v průměru v celé naší společnosti.
- Ženy se soustřeďují nejčastěji v oborech (platí pro zemědělské, humanitní a sociální vědy), jimž ony samy i pražská veřejnost přisuzují nižší prestiž a menší význam pro rozvoj společnosti.

Ženy mají ve vědě a výzkumu nezastupitelné místo

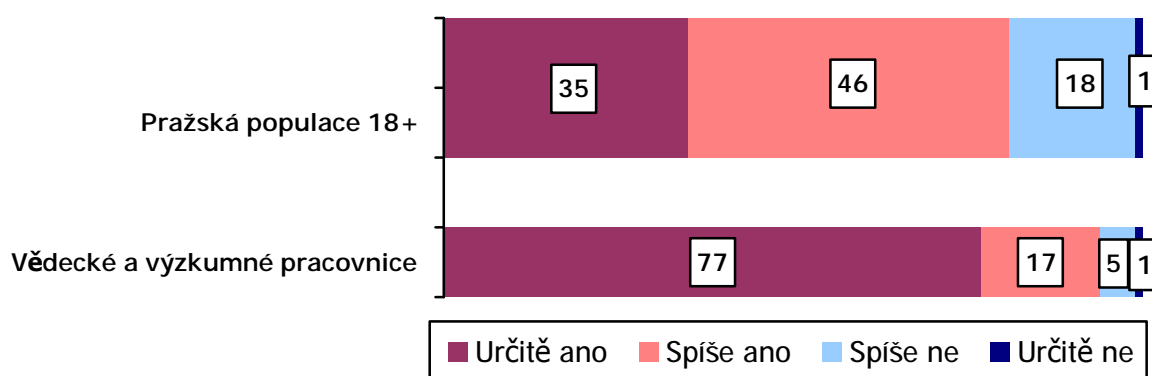
Navzdory nízkému podílu žen působících ve vědě a výzkumu je drtivá většina oslovených vědeckých pracovníků i jejich nadřízených přesvědčena o tom, že věda a výzkum jsou vhodnou oblastí pro uplatnění žen v zaměstnání a že ženy mají ve vědě a výzkumu nezastupitelné místo. Shodují se na tom i oslovení Pražané.

"Jsou věda a výzkum vhodnou oblastí pro uplatnění žen v zaměstnání?" (%)

Pramen STEM, pražská populace: 1007 respondentů, vědecké pracovníce: 312 respondentů

"Mají ženy ve vědě a výzkumu své nezastupitelné místo?" (%)

Pramen STEM, pražská populace: 1007 respondentů, vědecké pracovníce: 312 respondentů

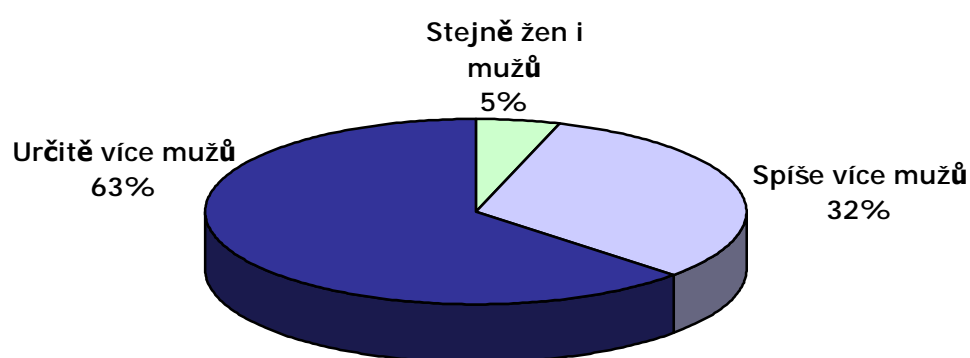
- q Nezastupitelnost žen je dána mimo jiné jejich přístupem k vědecké práci. Ženy jsou podle oslovených vědkyň víc pečlivé, systematické, vyhovuje jim týmová spolupráce. Muži naopak raději pracují samostatně a jsou racionálnější. Ideální stav je ten, kdy se oba tyto přístupy doplňují:

„...každý ten přístup je jiný, je dobře když se tam objeví oba, každý k tomu může přinést to svoje...” (vědkyně, přírodovědní obory, v oboru 19 let)

Řídící pozice ve vědě a výzkumu zastávají téměř výlučně muži

Podíl žen v řídicích pozicích vědeckých a výzkumných ústavů je ve srovnání s jejich zastoupením na odborných místech ještě podstatně nižší. Rozdíly se projevují opět v závislosti na vědních oblastech. Největší podíl žen působících v řídicích funkcích je v humanitních oborech, nejmenší v zemědělské a technické oblasti vědy a výzkumu.

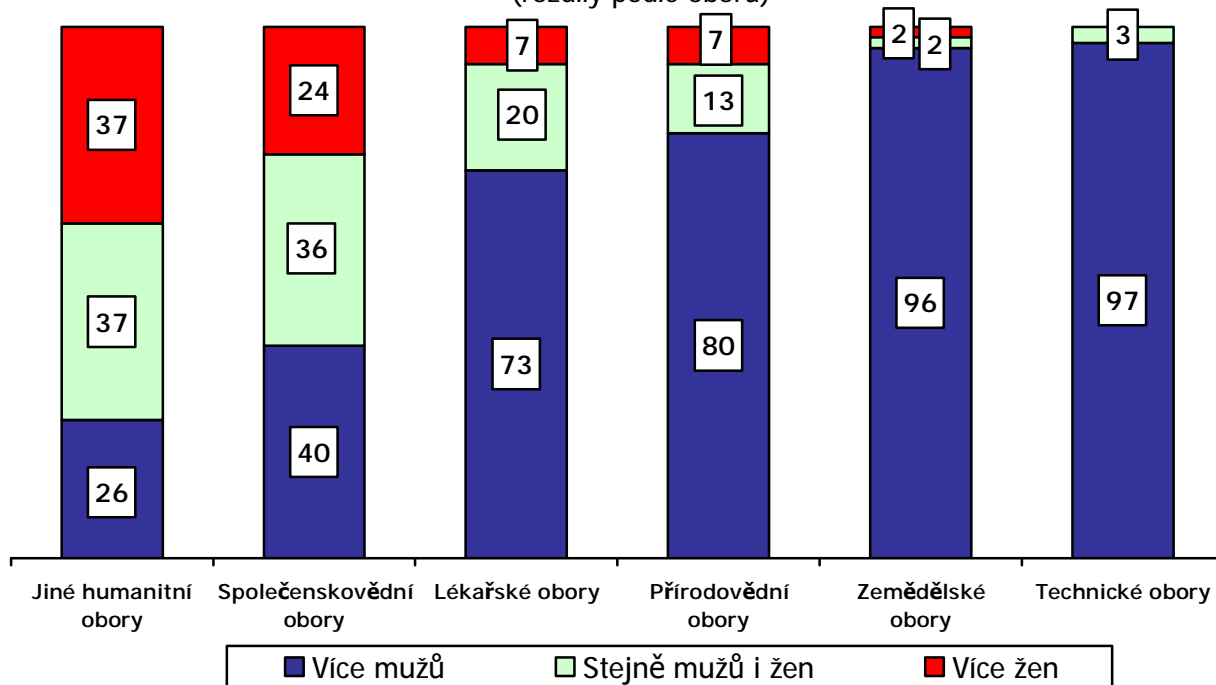
"Pracuje v oblasti vědy a výzkumu u nás v řídicích pozicích více žen nebo mužů?" (%)

Pramen: STEM, názory 312 vědeckých a výzkumných pracovníků

"Působí na Vašem pracovišti v řídicích pozicích více mužů nebo žen?" (%)

(rozdíly podle oborů)

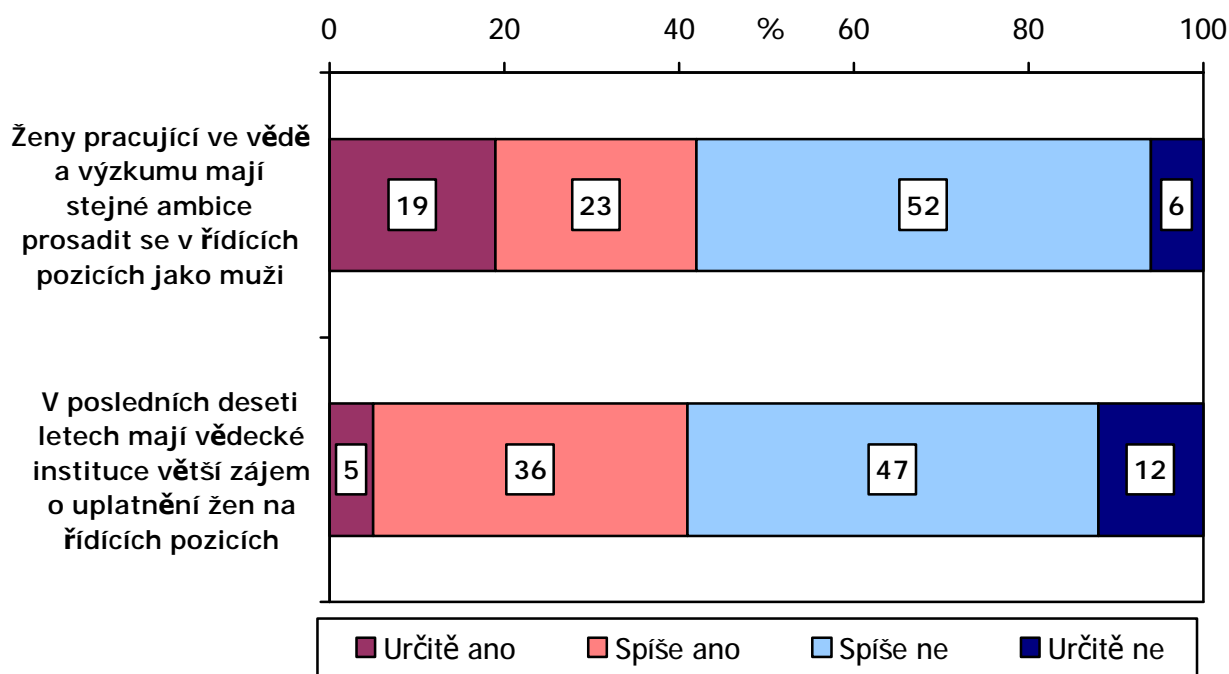

Pramen: STEM, názory 312 vědeckých a výzkumných pracovníků

Ženy spíše preferují vědu dělat, než ji organizovat

Velká část oslovených žen i vedoucích pracovníků je přesvědčena, že ženy mají pro výkon řídicích funkcí stejné předpoklady jako jejich mužské protějšky. Přesto jsou ambice žen prosadit se v řídicích postech jsou menší než u mužů.

"Mnoho žen o řídicí funkce ani nestojí. Někoho vést, to už není vědecká práce to je práce řídicího pracovníka..." (vědkyně, přírodovědní obory, v oboru 18 let)

Pramen: STEM, názory 312 vědeckých a výzkumných pracovníků

- q Důvodem může mimo jiné být přetrvávající představa, že volba muže do vedoucí pozice zajistí pracovišti vyšší prestiž, než kdyby v čele pracoviště stála žena.

"...tady ještě stále dobíhá určitá tradice, kdy ti předsedové a ředitelé vědeckých ústavů byli přeci jenom spíš muži než ženy. Asi se předpokládá, že volba muže přinese nějakou vyšší prestiž tomu ústavu (...) myslím, že je určitá představa muže jako vedoucího pracovníka, která přetrvává " (vědkyně, humanitní obory, v oboru 27 let)

- q Opačného názoru jsou ovšem oslovení řídicí pracovníci. Ženy mají podle nich srovnatelné ambice s muži a zájem o uplatnění žen na řídicích postech se podle nich v posledních letech zvyšuje.

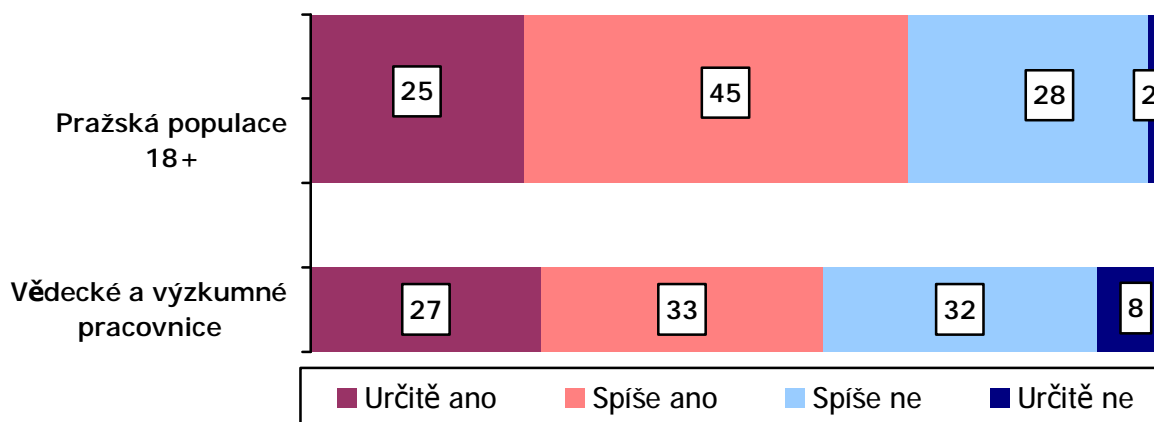
Situace žen v oblasti vědy a výzkumu

Práce v oblasti vědy klade na ženy větší nároky než jiná povolání

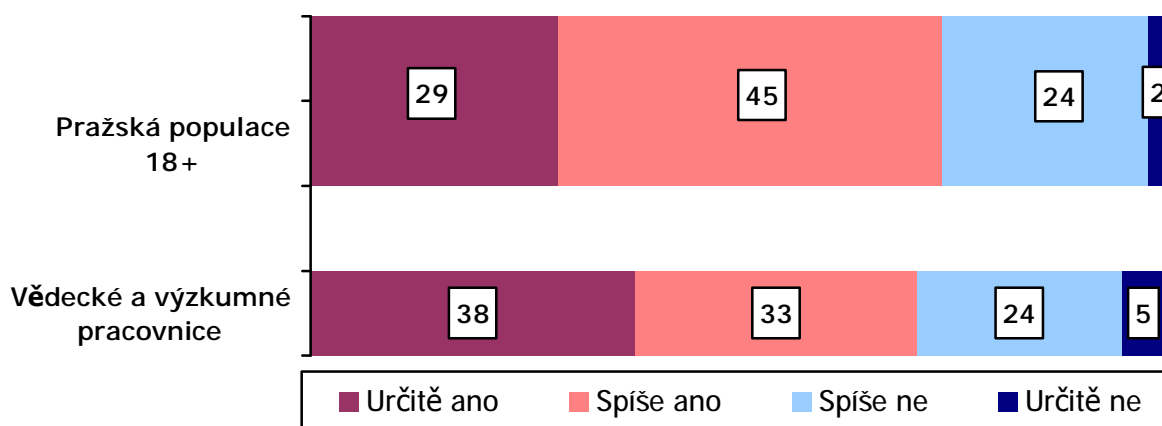
Tři pětiny oslovených vědkyň se domnívají, že práce v oboru vědy a výzkumu klade na ženy větší požadavky než jiná povolání, sedm z deseti těchto žen je přesvědčeno o větší časové náročnosti svého zaměstnání. Veřejnost vnímá nároky kladené ve vědě a výzkumu na ženy ještě silněji.

"Klade zaměstnání v oblasti vědy a výzkumu na ženy větší nároky než jiná zaměstnání?" (%)

Pramen STEM, pražská populace: 1007 respondentů, vědecké pracovníce: 312 respondentů

"Je práce ve vědě a výzkumu pro ženy časově náročnější než práce v jiných zaměstnáních?" (%)

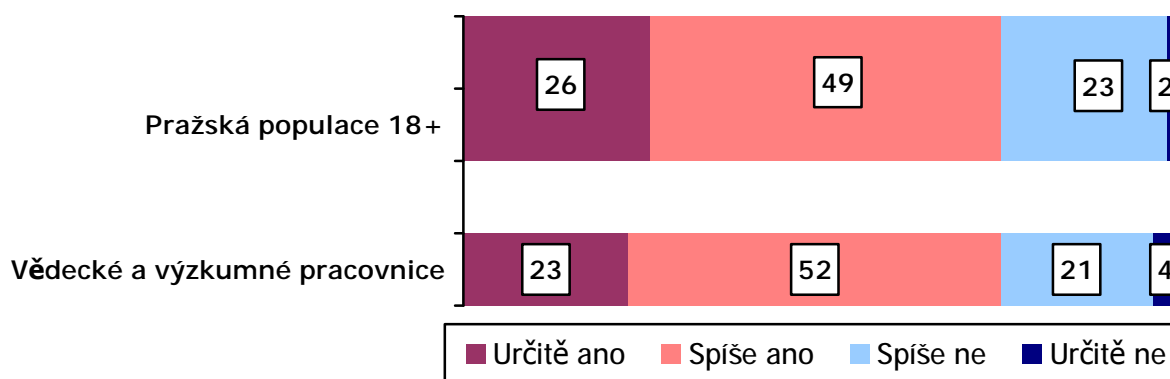
Pramen STEM, pražská populace: 1007 respondentů, vědecké pracovníce: 312 respondentů

Prosadit se v oblasti vědy a výzkumu je pro ženy těžší než pro muže

Přesvědčení o tom, že proniknutí do vědy a výzkumu je pro ženy těžší než pro jejich mužské protějšky, zastává shodně naprostá většina oslovených vědeckých pracovníků, pražské dospělé populace i řídicích pracovníků vědeckých a výzkumných ústavů.

"...dál se vyvíjet, to je pro ženu těžší než pro muže, ten čas prostě není a ona musí dělat daleko víc věcí než on. Podle toho, jak je to tradičně rozloženo, tak se počítá s tím, že ona bude automaticky dělat všechno doma a ten muž, ten prostě má tu svou kariéru, na kterou má více času." (vědkyně, humanitní obory, v oboru 1 rok)

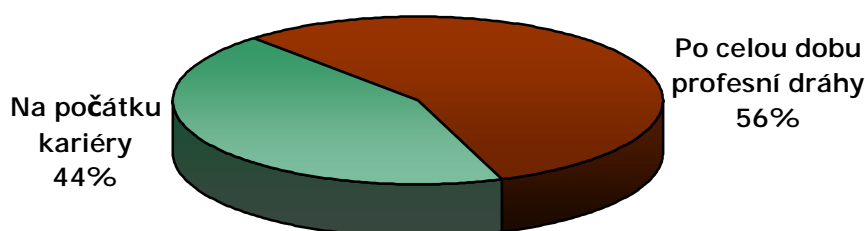
"Je pro ženu těžší prosadit se v oblasti vědy a výzkumu než pro muže?" (%)

Pramen STEM, pražská populace: 1007 respondentů, vědecké pracovníce: 312 respondentů

Těžší podmínky pro prosazení žen ve vědě a výzkumu přetrvávají často po celou dobu jejich profesní dráhy.

"Je těžší pro ženy než pro muže prosadit se na počátku kariéry nebo tento problém přetrvává po celou dobu její profesní dráhy?" (%)

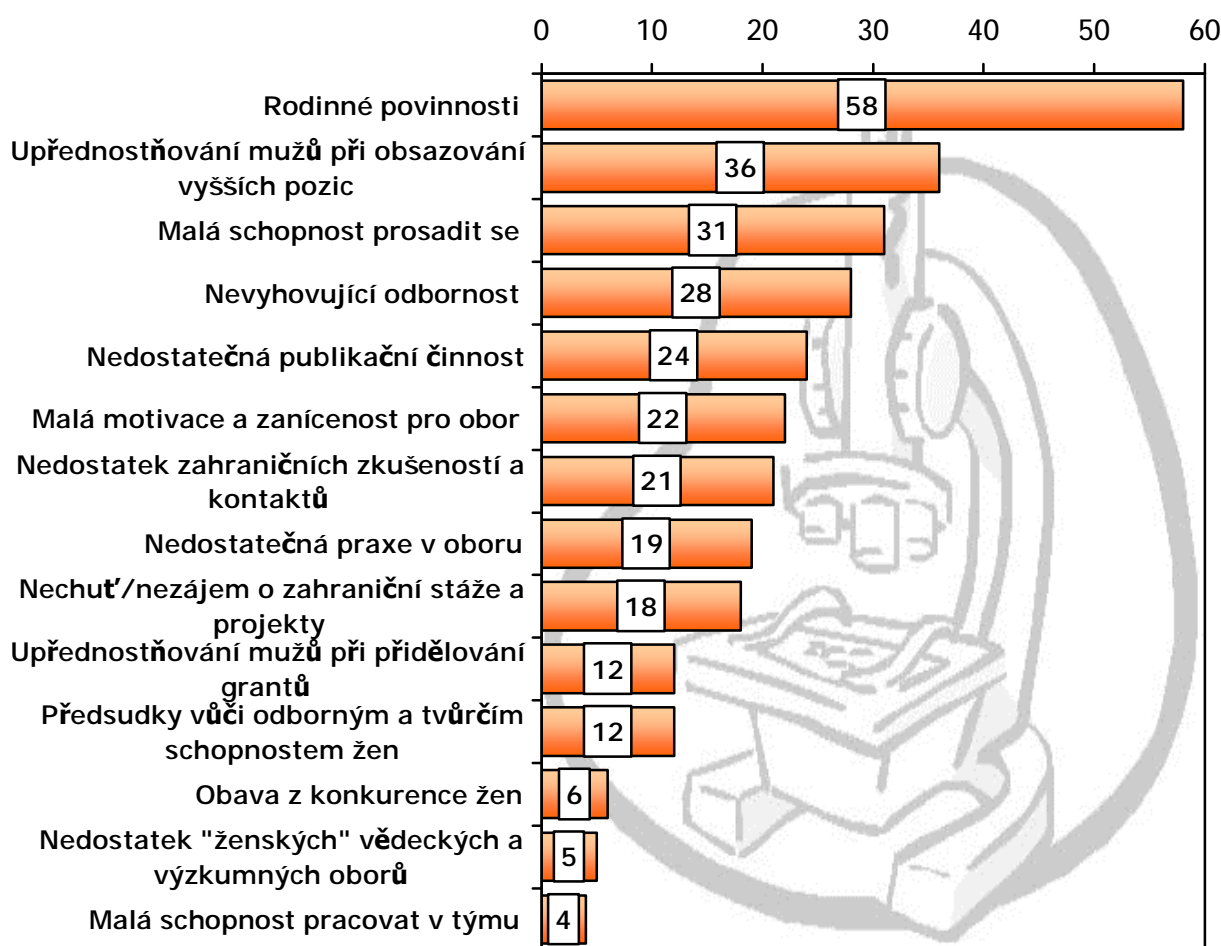

Pramen: STEM, názory 232 vědeckých a výzkumných pracovníků

Jsou muži ve vědě upřednostňováni?

Mezi bariéry, které mohou bránit plnému uplatnění žen v oboru vědy a výzkumu patří podle oslovených vědeckých a výzkumných pracovníků především rodinné povinnosti. Upřednostňování mužů (zejména při obsazování vyšších pozic) je vnímáno jako druhá, zřetelně menší překážka.

"Jaké jsou podle Vás největší bariéry, které brání plnému uplatnění žen ve vědě a výzkumu u nás?" (%)

Pramen: STEM, názory 312 vědeckých a výzkumných pracovníků

- Muži jsou podle oslovených vědeckých pracovníků upřednostňováni zejména pro stále se uplatňující představu, že údělem ženy je především pečovat o děti a chod domácnosti.

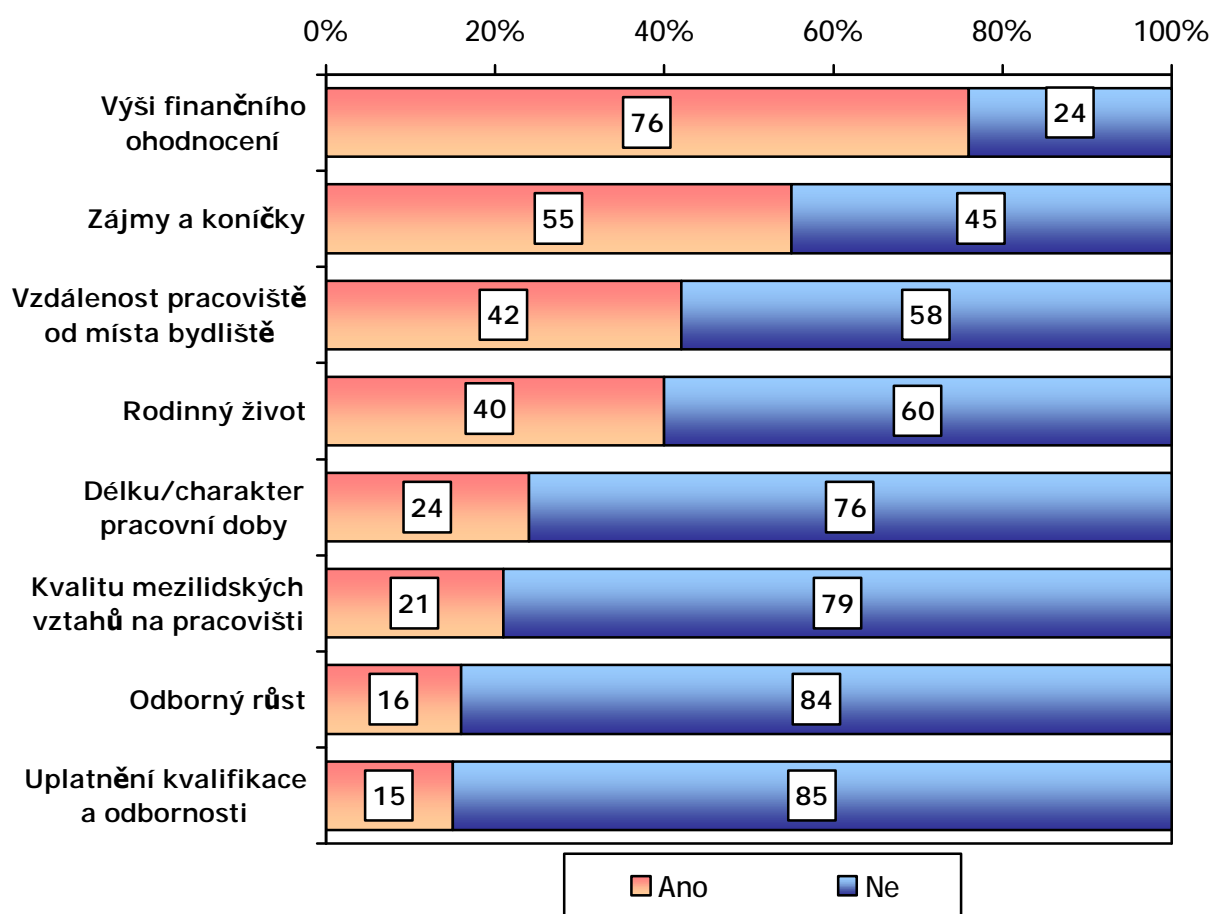
"Muži jsou hodně upřednostňováni v přírodovědném oboru (...) je to tím, že u nich není ohrožení, že jednoho dne se budou starat o rodinu nebo o manžela, nevísi ve vzduchu, že půjdou na mateřskou..." (vědkyně, přírodovědní obory, v oboru 18 let)

Práce ve vědě a výzkumu nemá adekvátní finanční ohodnocení

Nedostatek financí je nejpalčivějším problémem, který byl ve výzkumu v souvislosti se situací ve vědě a výzkumu nejčastěji skloňován. Tři ze čtyř oslovených žen působících v této oblasti přiznává, že musely slevit z požadavků na výši finančního ohodnocení.

"Musela jste v zájmu své nynější práce slevit z požadavků na:"

(podíl odpovědí v %)

Pramen: STEM, názory 312 vědeckých a výzkumných pracovníků

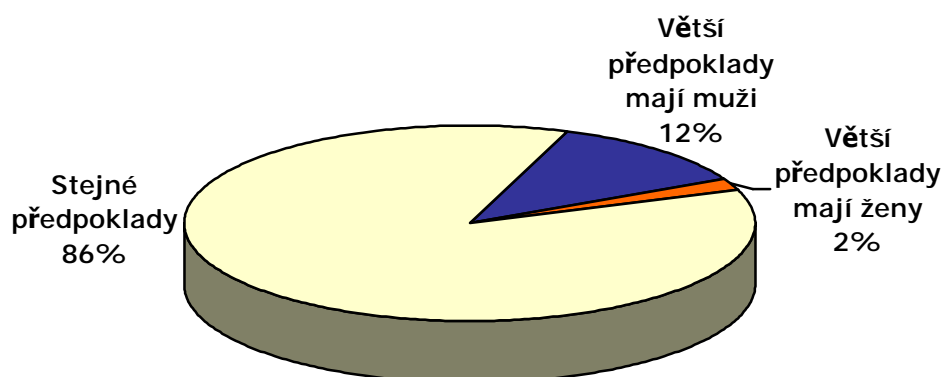
- Rezignace na vyšší finanční ocenění práce je o to horší, že ženy se v zájmu své vědecké a výzkumné práce často vzdávají i jiných nároků a to nejen například na zájmy a koníčky, ale mnohé z nich slevují také z požadavků na rodinný život.

"... je to určitě sebezapření, člověk tomu musí svým způsobem obětovat část svého osobního života, část kulturního života, volného času atd., protože to je úplně to nejpodstatnější, ta věda, tu si člověk nosí pořád s sebou..." (řídící pracovník/ce, humanitní obory, v oboru 37 let)

Pro práci ve vědě a výzkumu mají ženy i muži stejné předpoklady, kariéra žen je ale pomalejší

Naprostá většina oslovených vědeckých pracovníků i jejich vedoucích pracovníků je přesvědčena o tom, že muži i ženy mají pro vědeckou a výzkumnou činnost stejné předpoklady.

"Pokud byste měla srovnat odborné schopnosti mužů a žen na Vašem pracovišti, řekla byste, že pro vědeckou a výzkumnou práci mají muži a ženy:"
(podíl odpovědí v %)

Pramen: STEM, názory 312 vědeckých a výzkumných pracovníků

- q Toto mínění nejčastěji zastávají vědkyně z humanitních a společenských věd. Vědecké pracovníce působící v technické, zemědělské nebo přírodovědné oblasti poněkud častěji deklarují, že muži mají v těchto oborech pro vědeckou práci lepší předpoklady.
- q Poněkud jinak je již nahlíženo na možnosti odborného rozvoje mužů a žen. Tady je již patrné, že zejména rané mateřství brzdí profesní růst žen.

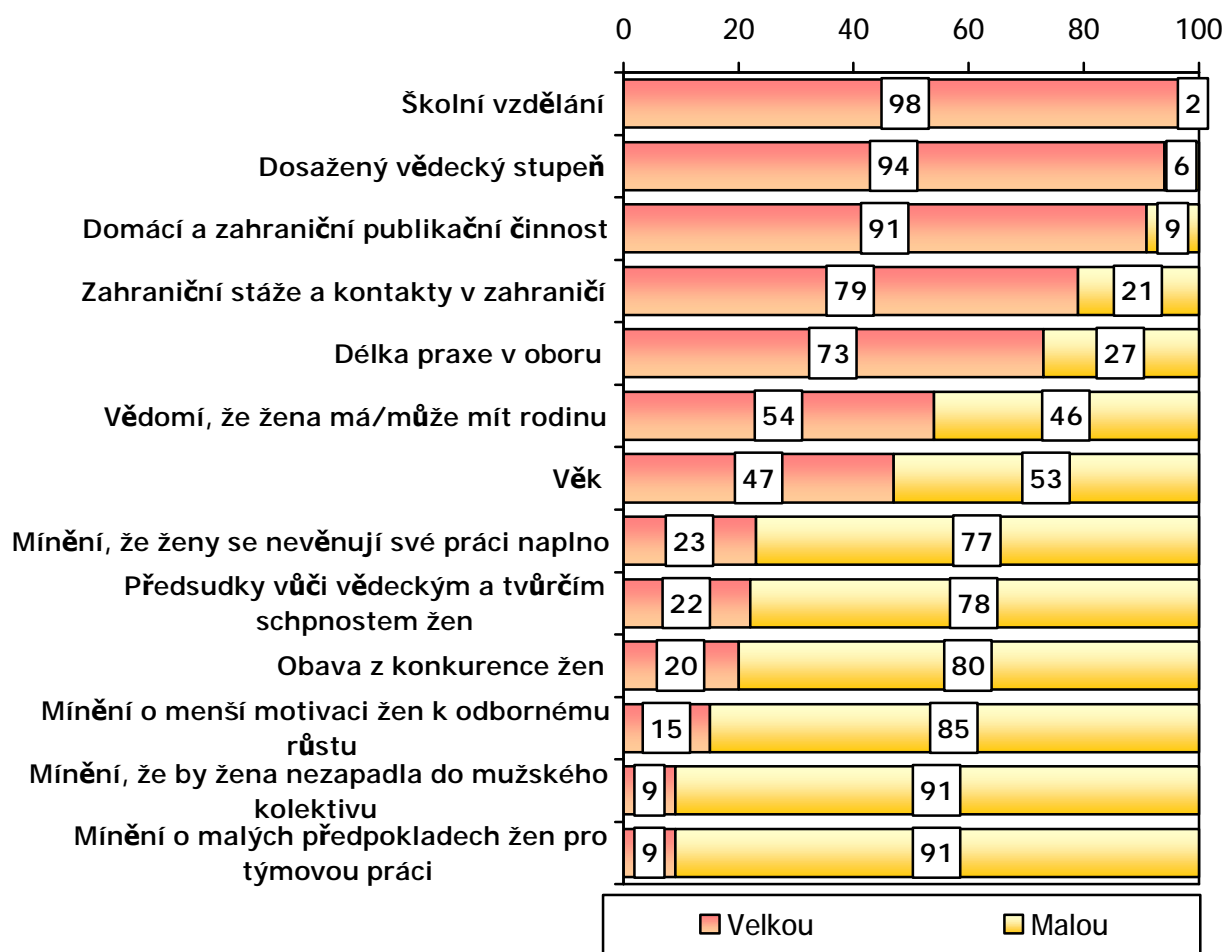
"Profesní rozvoj u mužů je asi určitě o hodně rychlejší. U ženy jsou mateřské přestávky, a ta pauza se projeví – ten postup je potom pomalejší.."
(vědkyně, technické obory, v oboru 5 let)

"Když budu mluvit za ženy, které nerodily, tak jejich kariéra je obdobná mužům. Jakmile tam vložím ty dva roky až pět let, které se jim mateřskou prodlouží – ony chtějí dokončit doktorskou práci, nakonec jí v termínu nedokončí atd. (...) – je pravda, že ony, když se vracejí, tak muži už mají něco napsáno, něco funguje atd." (řídící pracovník/ce, humanitní obory, v oboru 25 let)

Při přijímání žen na vědecké a výzkumné pozice mohou mnohdy hrát roli také jejich rodinné povinnosti

Vědkyně i dotázaní řídicí pracovníci se shodují v tom, že nutnými předpoklady pro vstup žen do vědy a výzkumu jsou především vyhovující vzdělání a schopnost vyprodukovat kvalitní výsledky. Podle dotázaných odborných pracovníků je významným kritériem při posuzování kandidáta v případě žen ovšem také vědomí, že má nebo může mít rodinu. Tuto možnost vedoucí pracovníci popírají.

"Jakou roli hrají následující okolnosti při přijímání žen na vědecké a výzkumné pozice?" (%)

Pramen: STEM, názory 312 vědeckých a výzkumných pracovníků

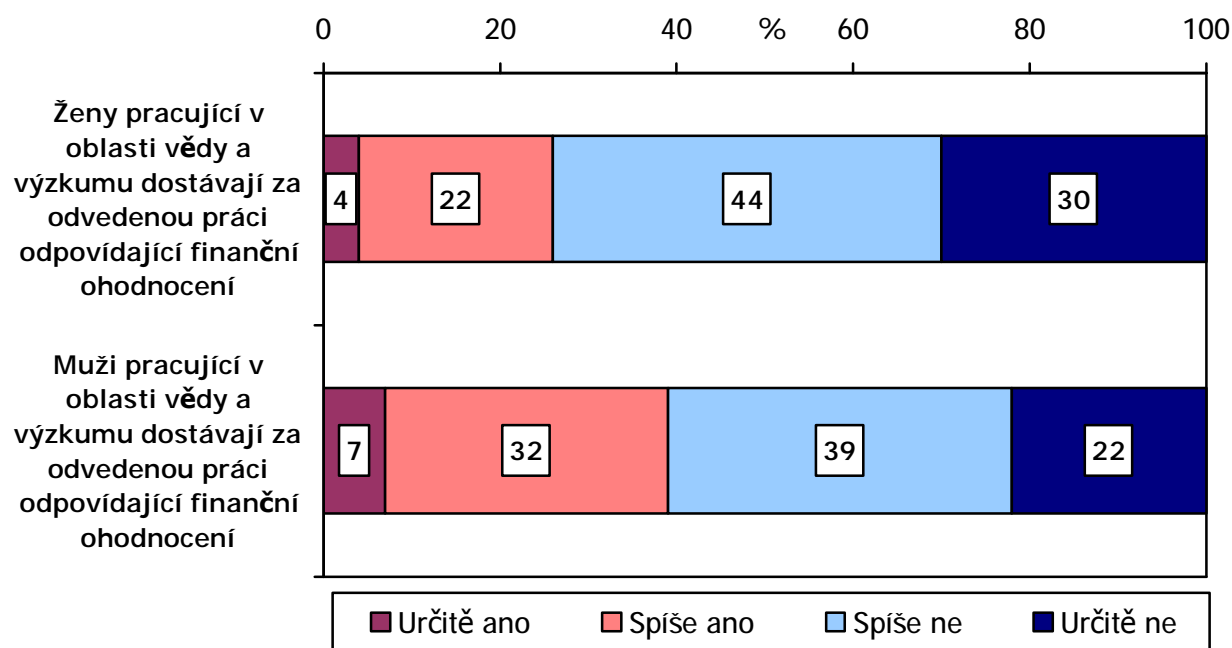
*"... jsme také akreditováni v USA a součástí toho je, že jsme nediskriminující zaměstnavatel. A kdyby k něčemu takovému došlo, tak ta žena okamžitě proti nám povede soudní pří a velice tvrdě. A ona vyhraje a my zbankrotujeme a zmizíme ze scény."
(řídicí pracovník/ce, humanitní obory, v oboru 5 let)*

Ženy mají menší šanci na adekvátní finanční ocenění své práce než muži

Názory na výši finančního ohodnocení, které vědci a výzkumníci dostávají za odvedenou práci jsou všeobecně celkem pesimistické.

"Určitě, pro vědu jako celek by byly ty finance potřeba - jednak pro to, aby lidé neodcházeli jinam, z důvodu toho, že nejsou zaplacení (...) pořád ještě to nemá takovou prestiž, a to s těmi financemi souvisí (...) byly by také potřeba dražší přístroje, víc peněz by se určitě hodilo na obou místech." (vědkyně, přírodovědní obory, v oboru 19 let)

"Asi by věda musela od státu dostávat více peněz na platy, (...) když my tu máme platy nižší než státní úředníci, když jsme lidé s mnohem větším vzděláním, tak to asi v pořádku není..." (vědkyně, humanitní obory, v oboru 1 rok)

Pramen: STEM, názory 312 vědeckých a výzkumných pracovníků

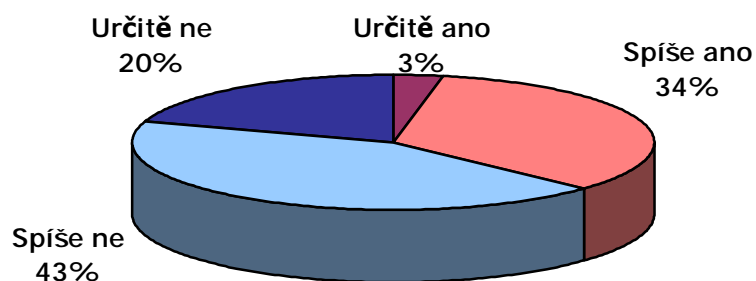
- q Tři čtvrtiny oslovených žen jsou přesvědčeny o tom, že za odvedenou práci nedostávají ekvivalentní finanční ohodnocení.
- q Podle dotázaných vědkyň se odpovídajícího finančního ocenění nedostává ani mužům. Jejich šance dosáhnout toho považují ženy ovšem za větší.
- q Oslovení vedoucí pracovníci vědeckých a výzkumných ústavů jsou mnohem méně než oslovené vědkyně přesvědčeni o tom, že muži působící ve vědě a výzkumu mají větší šance na adekvátní finanční ocenění práce než ženy.

Rozporuplné vnímání prestiže žen působících ve vědě a výzkumu

Vědecké pracovnice i oslovení řídicí pracovníci přiznávají, že prestiž přisuzovaná vědeckým a výzkumným pracovníkům je na poměrně nízké úrovni. Příčinu vidí nejčastěji v nízkých příjmech a souvisejícím nízkým společenským oceněním vědeckých pracovníků a především v nízké medializaci a popularizaci vědy pro širokou veřejnost.

"Vnímám samozřejmě to, že velká prestiž je v naší společnosti svázána s lékařským povoláním. Na druhou stranu je relativně malá prestiž, myslím, svázána s učitelským povoláním a možná je to stejné i s výzkumným povoláním, protože řada lidí si plete výzkumníky s úředníky. Vůbec to nepovažují za práci a mají pocit, že je to jenom takové vysedávání v kancelářích..."
(řídící pracovník/ce, technické obory, v oboru 37 let)

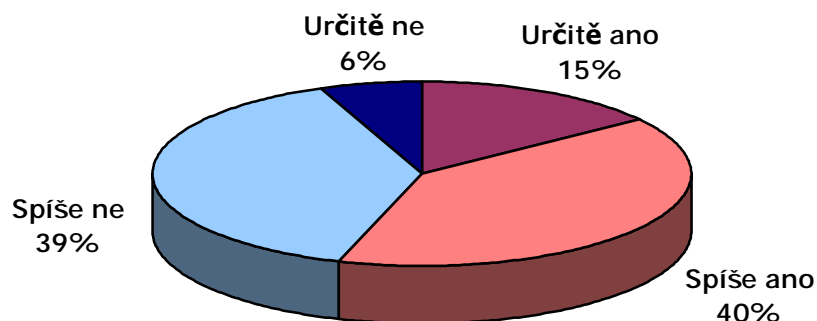
"Řekla byste, že ženy pracující v oblasti vědy a výzkumu mají u nás takové společenské postavení a prestiž, jaké jim náleží?" (%)

Pramen: STEM, názory 312 vědeckých a výzkumných pracovnic

Oslovení Pražané mají na tuto otázku rozporuplné odpovědi. Mírná nadpoloviční většina z nich se domnívá, že si naše společnost žen ve vědě a výzkumu cení, jen o něco menší část je přesvědčena o opaku.

"Těší se podle Vás ženy pracující ve vědě a výzkumu mezi lidmi vysokému ocenění?" (%)

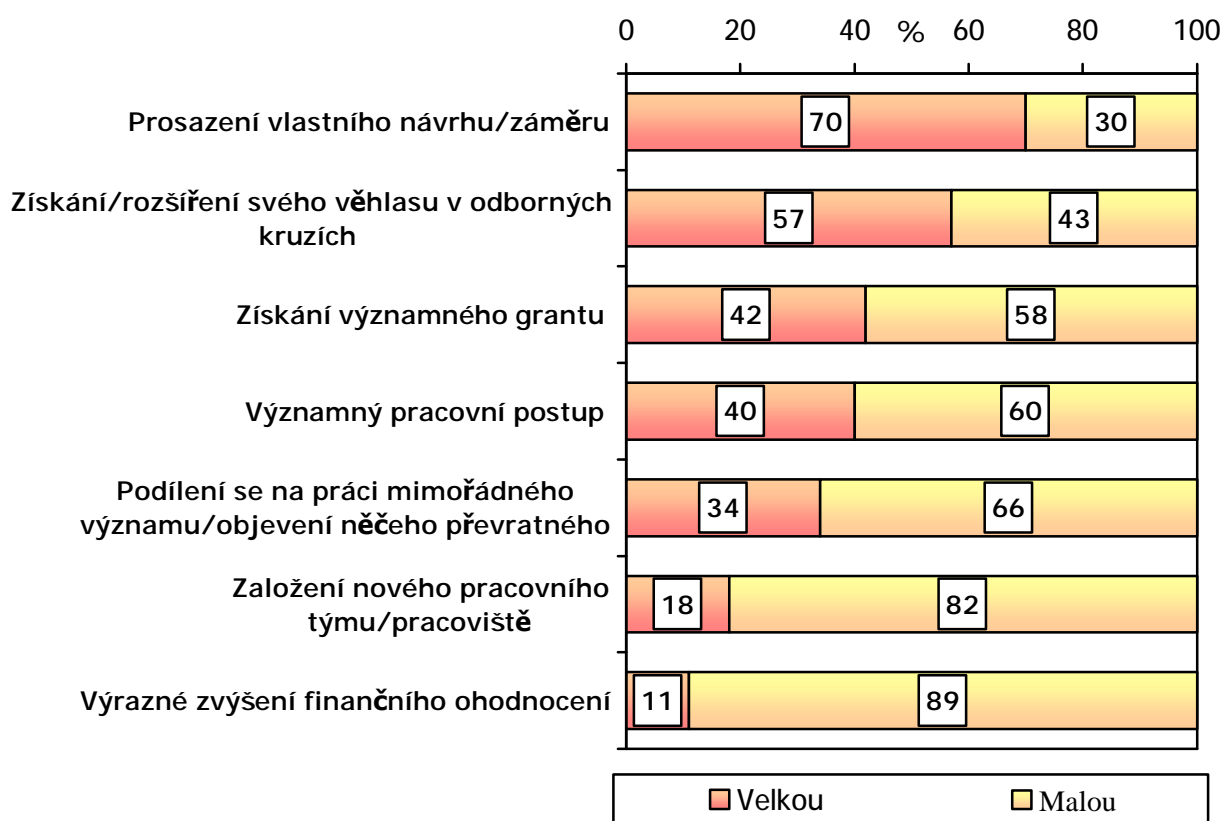
Pramen STEM, 1007 respondentů pražské dospělé populace

Jak vidí vědecké pracovnice své šance v zaměstnání?

Zkušenosti oslovených žen se zaměstnáním v oboru vědy a výzkumu vypovídají o tom, že šance na výrazné zvýšení jejich finančního ohodnocení je téměř nulová. Většina vědkyň se na druhou stranu shoduje v tom, že jim nic nebrání v prosazení vlastního návrhu nebo záměru. Více než polovina z nich se dále domnívá, že má velké šance na získání nebo rozšíření svého vĕhlasu v odborných kruzích.

"Jak velkou máte ve své práci šanci na:"

(podíl odpovědí v %)

Pramen: STEM, názory 312 vědeckých a výzkumných pracovnic

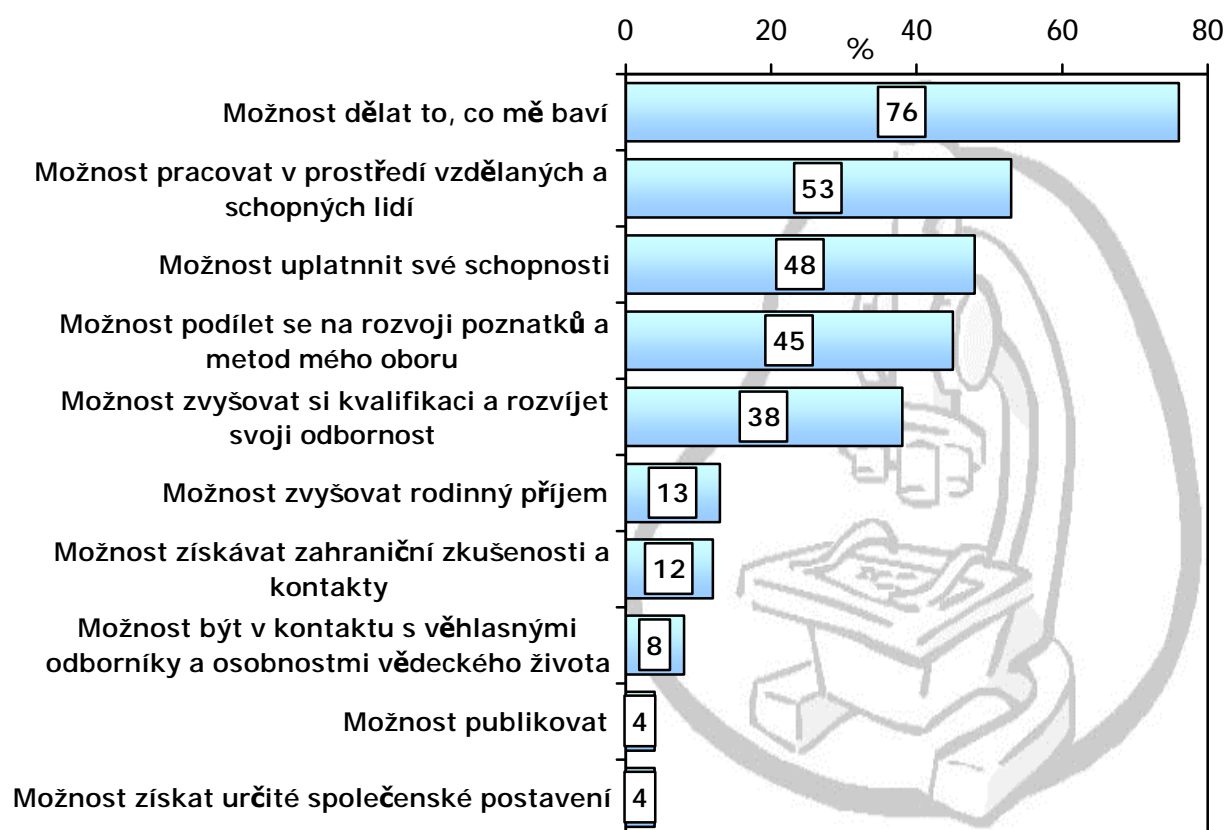
- q Získání významného grantu nezávisí podle vědeckých pracovnic příliš na pohlaví, ale spíše na správných kontaktech:

„...záleží na tom, kdo je na tom grantu napsaný a kdo sedí v té komisi a hodnotí, takže vy musíte zvolit správného člověka, kterého tam máte nebo který se zná s někým v té komisi. a potom si třeba můžete navolit i oponenty, a podle toho se to uděluje. Takže lidé, kteří jsou výše hierarchicky zařazení, profesori a výše, kteří mají dostatek kontaktů, vždycky dostanou největší granty.“ (vědkyně, přírodovědní obory, v oboru 33 let)

Vědecká práce znamená pro ženy především dělat to, co je baví

Drtivou většinu vědeckých a výzkumných pracovnic jejich zaměstnání baví. Významný podíl oslovených badatelek na svém zaměstnání oceňuje možnost pracovat v prostředí vzdělaných a schopných lidí, možnost uplatnit své schopnosti, zvyšovat svou kvalifikaci a odbornost a možnost podílet se na rozvoji poznatků a metod jejich vědní oblasti.

"Co pro Vás osobně znamená Vaše práce?" (%)

Pramen: STEM, názory 312 vědeckých a výzkumných pracovnic

Situaci výstižně charakterizují následující citáty volných výpovědí účastnic hloubkových rozhovorů:

"...asi bych si nic jiného nevybrala, ta práce v laboratoři mě vždy přitahovala a baví mě to, a když si odmyslím tu administrativu, tak je tu pořád dost věcí, které mě baví (...) kdybych začínala teď, tak bych určitě využila té možnosti pracovat v zahraničí, to určitě naší generaci chybělo." (vědkyně, lékařské obory, v oboru 24 let)

"...já mám svůj obor ráda, i ta volnost v tom zaměstnání je výrazně větší než jinde. Člověk dělá to, co ho baví, ta práce je příjemná, jsou kolem inteligentní lidé, což je taky hodně důležité a ta atmosféra je příjemná..." (vědkyně, přírodovědní obory, v oboru 5 let)

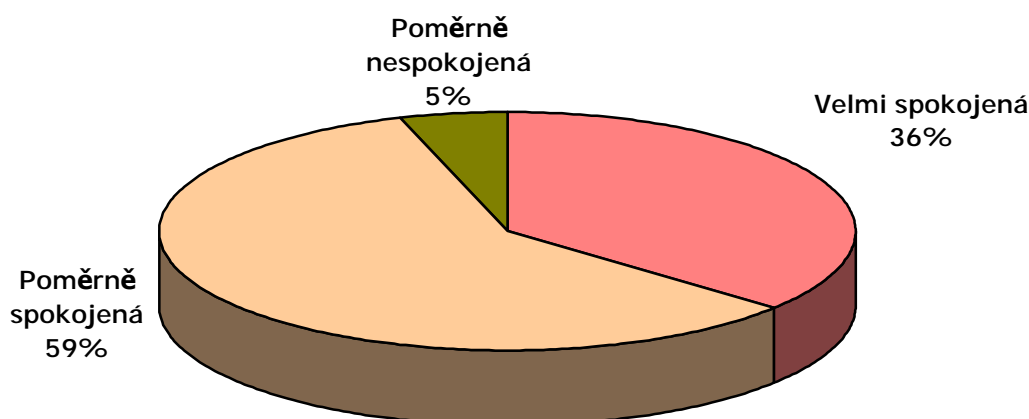
Ženy působící ve vědě a výzkumu jsou se svou prací spokojené

Při zohlednění všech aspektů zaměstnání ve vědě a výzkumu vyjadřuje naprostá většina oslovených vědeckých a výzkumných pracovníc spokojenost se svým současným povoláním.

Značná část spokojenosti žen působících ve vědě a výzkumu pramení především z povahy jejich práce. Těší je zejména to, že mohou dělat práci, která je baví, a která je současně významná i přínosná pro rozvoj lidské společnosti.

"Když vezmete všechno dohromady, řekla byste, že jste ve své práci celkově: "

(podíl odpovědí v %)

Pramen: STEM, názory 312 vědeckých a výzkumných pracovníc

Pocity oslovených vědkyň a význam jejich práce pro ně výstižně charakterizují následující volné výpovědi účastnic hloubkových rozhovorů:

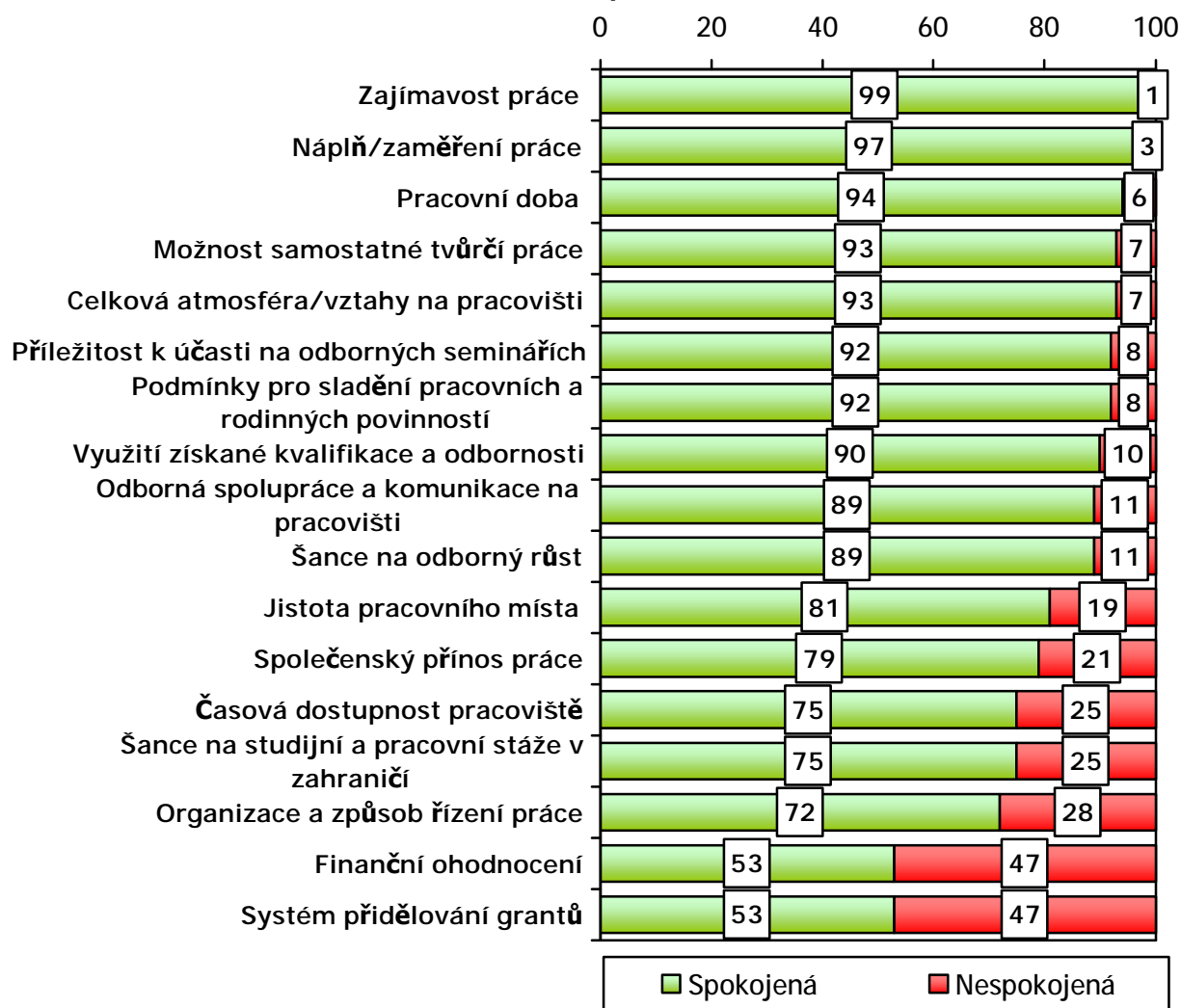
"Prostě jsem spokojená, šťastná, že dělám co dělám. Je to práce mých snů, dá se říci..." (vědkyně, technické obory, v oboru 5 let)

"Mám tu práci ráda. Peníze mi stačí, já nejsem vdaná ani nemám děti, ta práce mi dává značnou svobodu a naprosto mi vyhovuje." (vědkyně, přírodovědní obory, v oboru 10 let)

"...dělám práci, která mě baví, sice ta vyhlídka je taková – no jde to pomaleji než jsem čekala, ale zase tak hrozné to není a jsou tu milí kolegové, ty benefity – to všechno když sečtu, tak je to pro mě stále pozitivní." (vědkyně, humanitní obory, v oboru 1 rok)

Nejméně spokojené jsou ženy ve vědě a výzkumu s finančním oceněním své práce a se systémem přidělování grantů

"Jste spokojená s následujícími charakteristikami Vaší současné práce?" (%)

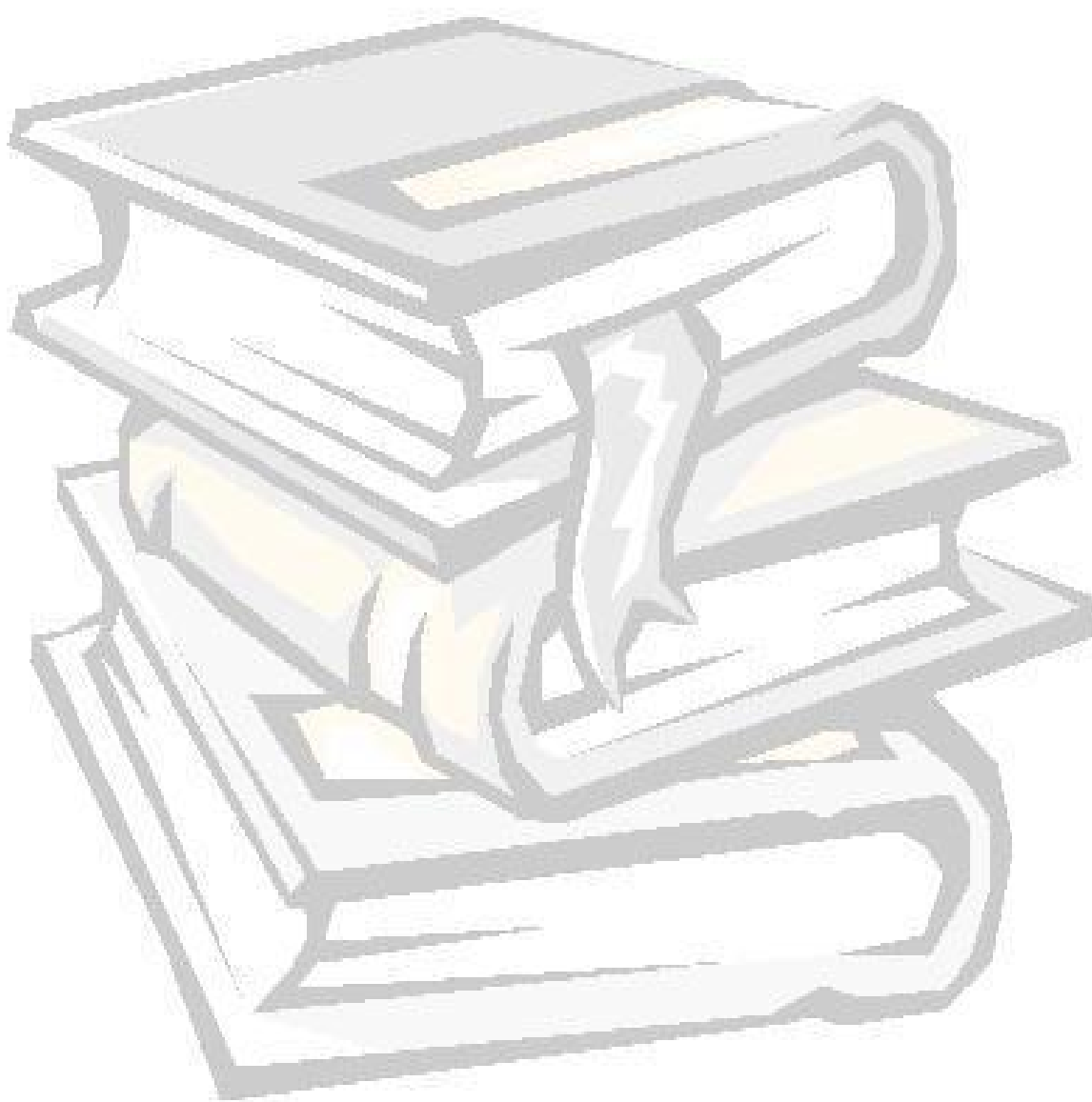

Pramen: STEM, názory 312 vědeckých a výzkumných pracovníc

"Prostě věda a výzkum není na vydělávání peněz – to není. Je to spíš proto že to člověk má rád, že chce poznávat, že je to tvůrčí činnost. Zajímá vás to, máte chuť – ani ne v tom třeba něco dokázat – ale dozvědět se něco a přispět k tomu posunutí, aby se ostatní něco dozvěděli. Věda Vás musí těšit, musí Vás uspokojovat..." (vědkyně, zemědělské obory, v oboru 24 let)

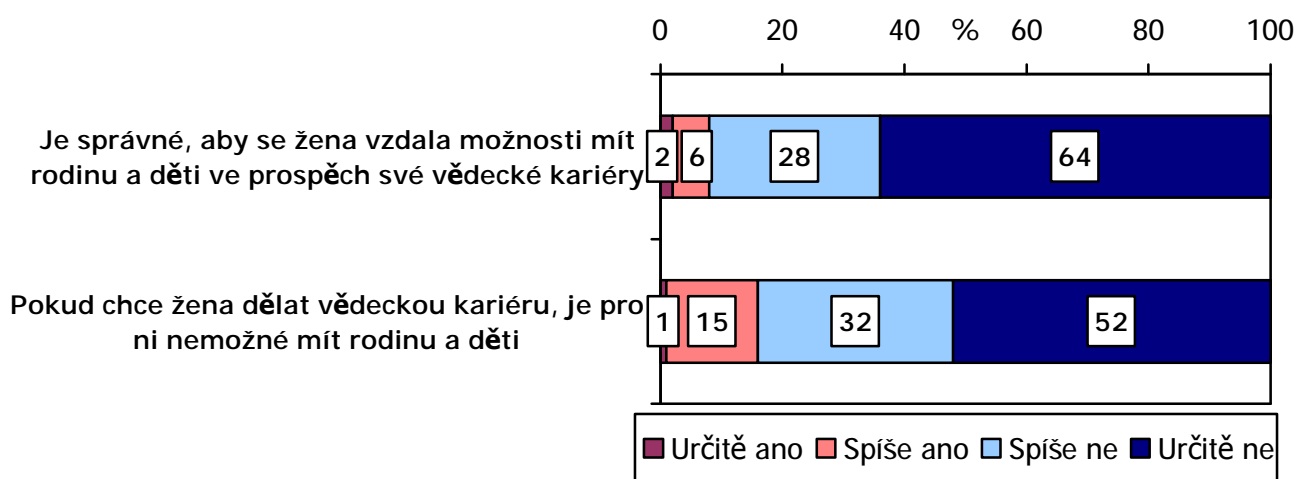
"...ten obor musíte mít rád, to není jenom otázka vydělávání peněz. Pokud ten obor mám ráda, tak jsem ochotna překousnout nějaké těžkosti, za cenu toho, že nejsem tak ohodnocená..." (vědkyně, přírodovědní obory, v oboru 26 let)

Sladění rodinného a profesního života

Rodina a profesní kariéra se nemusí vylučovat

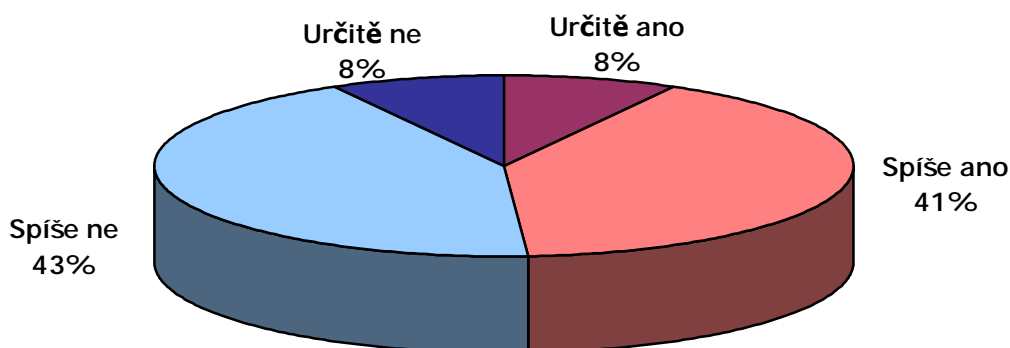
Ženy působící ve vědě a výzkumu se v naprosté většině nevzdávají příležitosti mít rodinu a děti. Jen velmi malá část z nich považuje za správné vzdát se ve prospěch profesní kariéry rodinného života. Velmi málo je také těch, které se domnívají, že skloubit vědeckou kariéru s rodinou a dětmi je nemožné. Stejného názoru jsou i řídící pracovníci působící ve vědě a výzkumu.

Pramen: STEM, názory 312 vědeckých a výzkumných pracovníků

Za pozornost stojí, že tato stanoviska zastávají ženy ve vědě a výzkumu i přesto, že každá druhá z nich pocítuje ze strany společnosti neúměrně velký tlak na plnění tradičních ženských rolí.

"Řekla byste, že že tlak na plnění tradičních ženských rolí je v naší společnosti neúměrně velký?" (%)

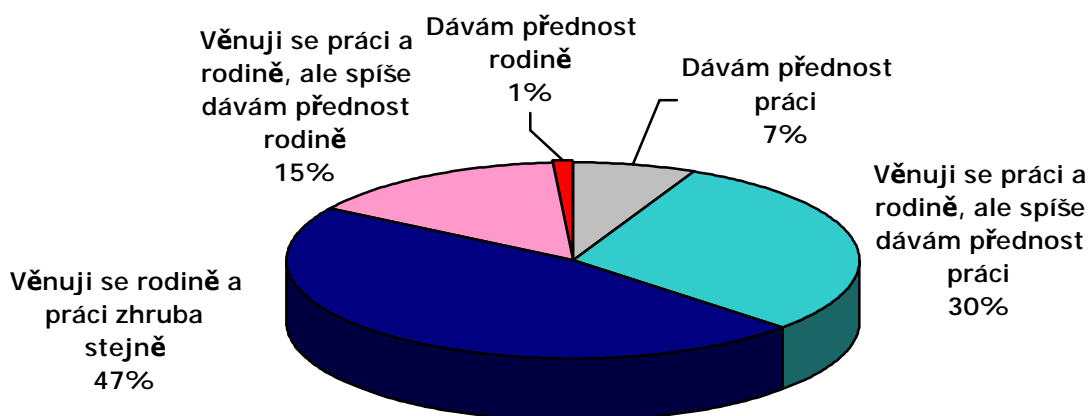

Pramen: STEM, názory 312 vědeckých a výzkumných pracovníků

Ženy ve vědě a výzkumu rodinu rozhodně neopomíjejí

Téměř dvě třetiny oslovených žen deklarují, že rodině věnují zhruba tolik času jako své práci nebo spíše dávají rodinným povinnostem přednost před pracovními závazky.

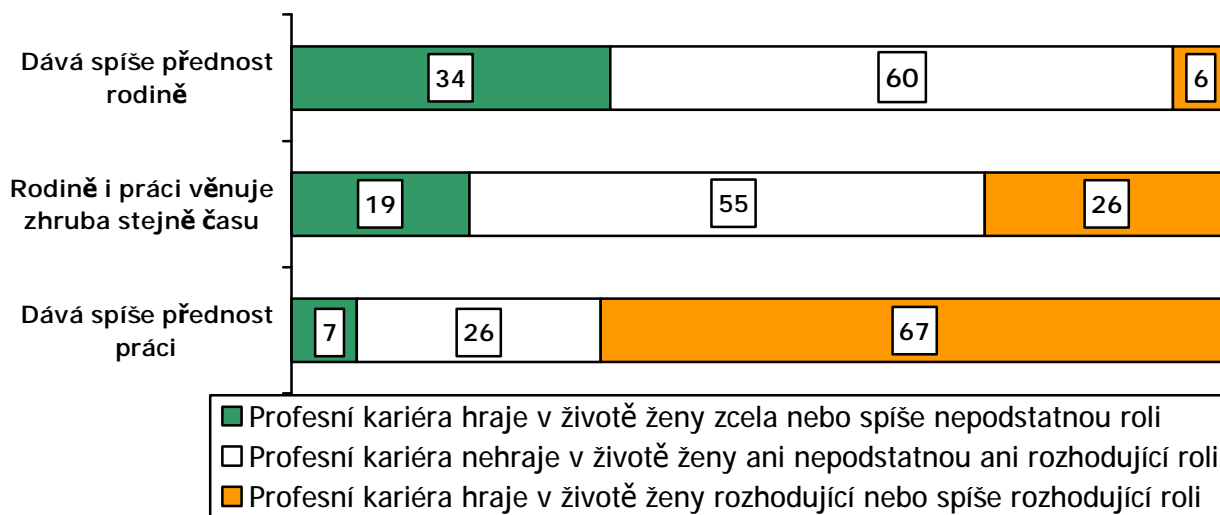
"Jak se Vy osobně vypořádáváte s Vašimi pracovními a rodinnými závazky?" (%)

Pramen: STEM, názory 312 vědeckých a výzkumných pracovníc

Přestože snaha neopomíjet rodinné povinnosti je u žen působících ve vědě a výzkumu z mnoha hledisek univerzální, jisté rozdíly dané mírou důležitosti přikládané profesní kariéře v ní existují.

Řešení rodinných a pracovních závazků podle významu přikládanému profesní kariéře (%)

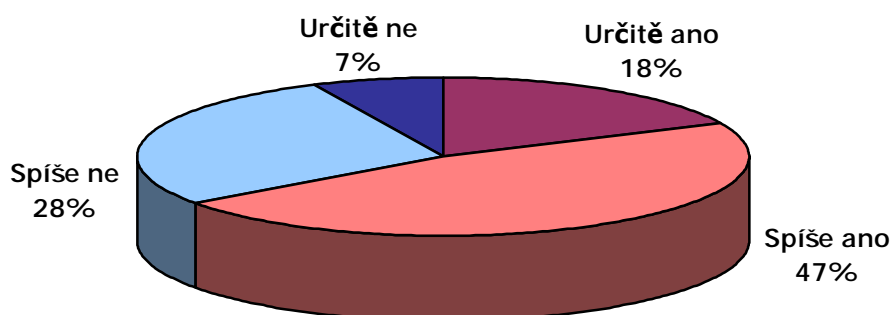

Pramen: STEM, 312 respondentů vědeckých a výzkumných pracovníc

Sladit pracovní a rodinný život je pro vědkyně stejně obtížné, jako pro ostatní zaměstnané ženy

Náročnost skloubení pracovních povinností a péče o rodinu a chod domácnosti je přibližně stejná pro všechny pracující ženy bez výjimky. Shodují se na tom jak samotné vědecké pracovnice, tak jejich nadřízení.

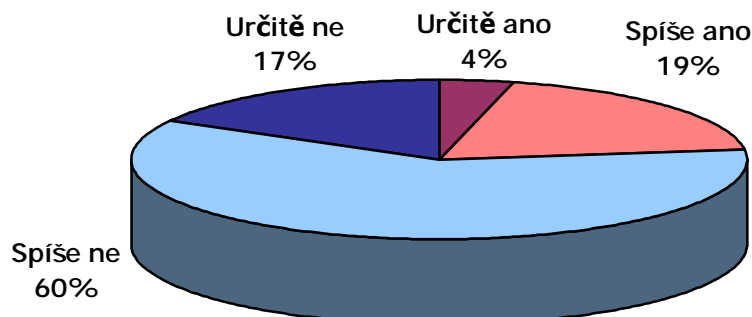
"Mají ženy zaměstnané ve vědě a výzkumu stejné podmínky pro sladění svého pracovního a rodinného života jako většina pracujících žen u nás?" (%)

Pramen: STEM, názory 312 vědeckých a výzkumných pracovnic

Pražská populace má podobný názor jako vědkyně samotné. Podle více jak tří čtvrtin Pražanů vědecké pracovnice nemají oproti ostatním zaměstnaným ženám lepší podmínky pro sladění pracovních a rodinných povinností.

"Mají ženy zaměstnané ve vědě a výzkumu lepší podmínky pro sladění svého pracovního a rodinného života než ostatní pracující ženy?" (%)

Pramen STEM, 1007 respondentů pražské dospělé populace

Skloubit pracovní a rodinný život není neřešitelný problém

Necelé dvě třetiny vědeckých pracovnic přiznávají, že skloubení povinností doma a v práci jim činí určité problémy, které se ale při troše úsilí dají dobře řešit. Třetina žen sladuje práci a péči o rodinu hůře. Tyto ženy deklarují, že se musí hodně snažit, aby všechno zvládly. Velmi podobnou představu o tom, jak náročné je pro vědecké pracovnice sladit povinnosti v práci a doma, mají oslovení řídicí pracovníci.

"Pokud je rodina smířena s tím, že je žena v nějaké pozici, pak se tomu nějakým způsobem podřídí chod domácnosti. Pokud se s tím rodina nesmíří, tak je to problém, a pro ženu je to nesmírně komplikované." (řídicí pracovník/ce, technické obory, v oboru 6 let)

"Pokud se ženy chtějí vědě věnovat naplno, tak je to velký problém, protože toho času, co by potřebovala ta věda a co by potřeboval ta rodina, není dost, takže se musí něco osídit. Myslím, že se to nedá dělat obojí dobře, tedy 100% dobře." (vědkyně, přírodovědní obory, v oboru 19 let)

"Jak velký problém představuje pro ženy zaměstnané v oblasti vědy a výzkumu skloubit rodinný a pracovní život?" (%)

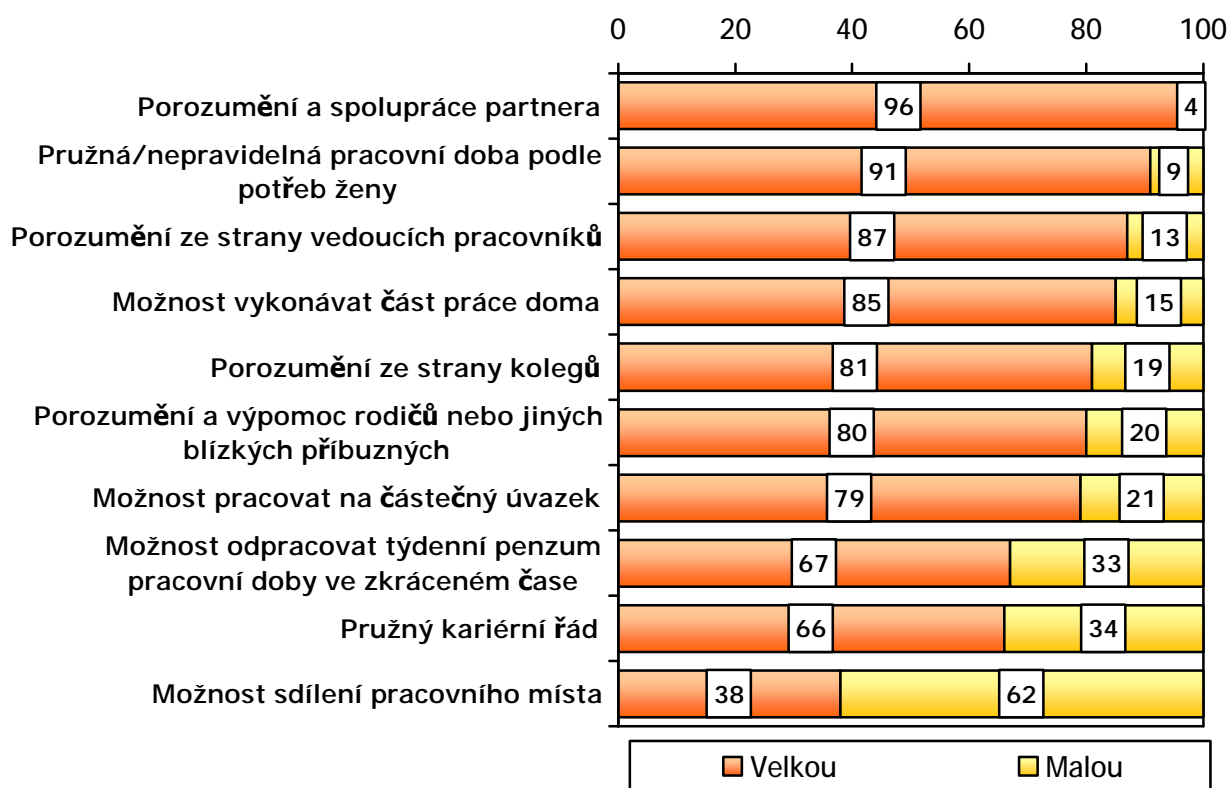
Pramen: STEM, názory 312 vědeckých a výzkumných pracovnic

- Lepší podmínky pro sladění rodinných a pracovních povinností mají ženy působící v neexaktních oborech (především v humanitní a společenskovědní oblasti). Rozdíly plynou především ze skutečnosti, že vědecká práce je přenositelná do jiného prostředí než je místo výkonu zaměstnání a zaměstnavatel umožňuje pracovat z domova.

Co pomáhá ženám působícím ve vědě a výzkumu skloubit práci a rodinu?

Vědecké pracovnice nejvíce oceňují dobré rodinné zázemí a pochopení pro jejich náročnou práci především od jejich partnera, ale také od zbytku rodiny, spolupracovníků i nadřízených. Snahu skloubit pracovní a rodinný život také podle nich velmi ulehčuje možnost využívat zaměstnavatelem nabízené úpravy práce a pracovní doby (především flexibilní pracovní dobu nebo možnost pracovat doma).

"Jakou váhu přikládáte následujícím možnostem, které ulehčují nebo by mohly ulehčit ženám v oblasti vědy a výzkumu snahu sladit pracovní a rodinný život?" (%)

Pramen: STEM, názory 312 vědeckých a výzkumných pracovnic

"Je to problém, ale vždy to závisí na domluvě s partnerem, někdy tady musíte zůstat do 11 hodin do večera, přijít v sobotu, v neděli... Záleží to na domluvě, na tom jak funguje ta rodina. Myslím, že kdyby žena neměla v rodině dobré zázemí, tak by to pro ni mohl být velký problém..." (vědkyně, lékařské obory, v oboru 20 let)

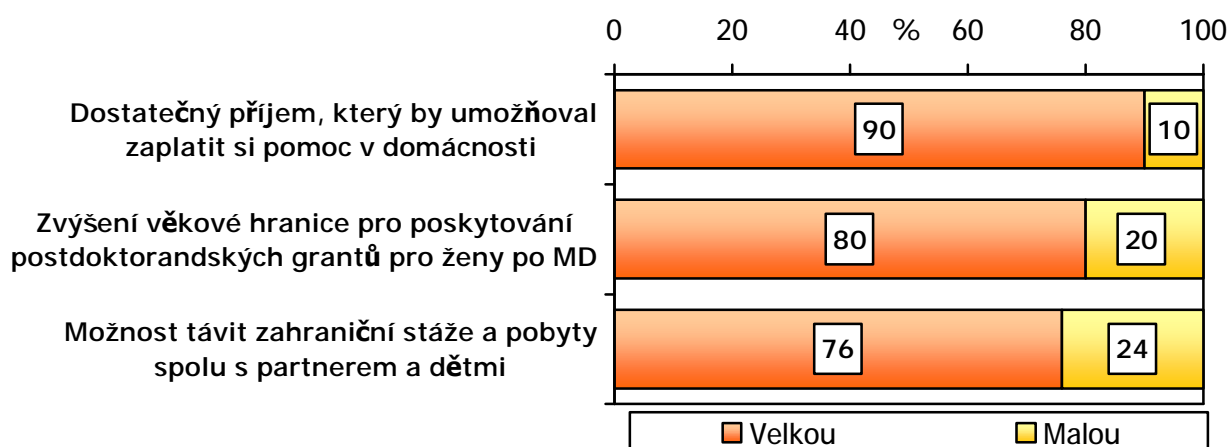
"...chce to podporu ani ne u toho zaměstnavatele ale podporu té rodiny(...)To je spíše otázka toho zázemí, jestli ten manžel je schopný to ustát. Nebo jestli má nějaké babičky na hlídání..." (vědkyně, zemědělské obory, v oboru 26 let)

Co by ženám působícím ve vědě pomohlo ve snaze skloubit práci a rodinu?

Pro ulehčení snahy spojit pracovní a rodinné závazky přikládají vědecké pracovnice velmi velkou váhu:

- q dostatečnému finančnímu ohodnocení, které by umožňovalo platit si různé služby
- q posunutí věkové hranice, po kterou jsou poskytovány výhodné „juniorské“ granty ze současných 35ti let na dobu, kdy se ženy vracejí po mateřské dovolené
- q možnosti trávit zahraniční stáže a pobyty s partnerem a dětmi

"Jakou váhu přikládáte následujícím možnostem, které ulehčují nebo by mohly ulehčit ženám v oblasti vědy a výzkumu snahu sladit pracovní a rodinný život?" (%)

Pramen: STEM, názory 312 vědeckých a výzkumných pracovnic

- q Další možností, kterou oslovené vědkyně jmenovaly, byla existence institucionálního zařízení (školky, jesle, apod.) přímo na pracovišti nebo v jeho blízkosti:

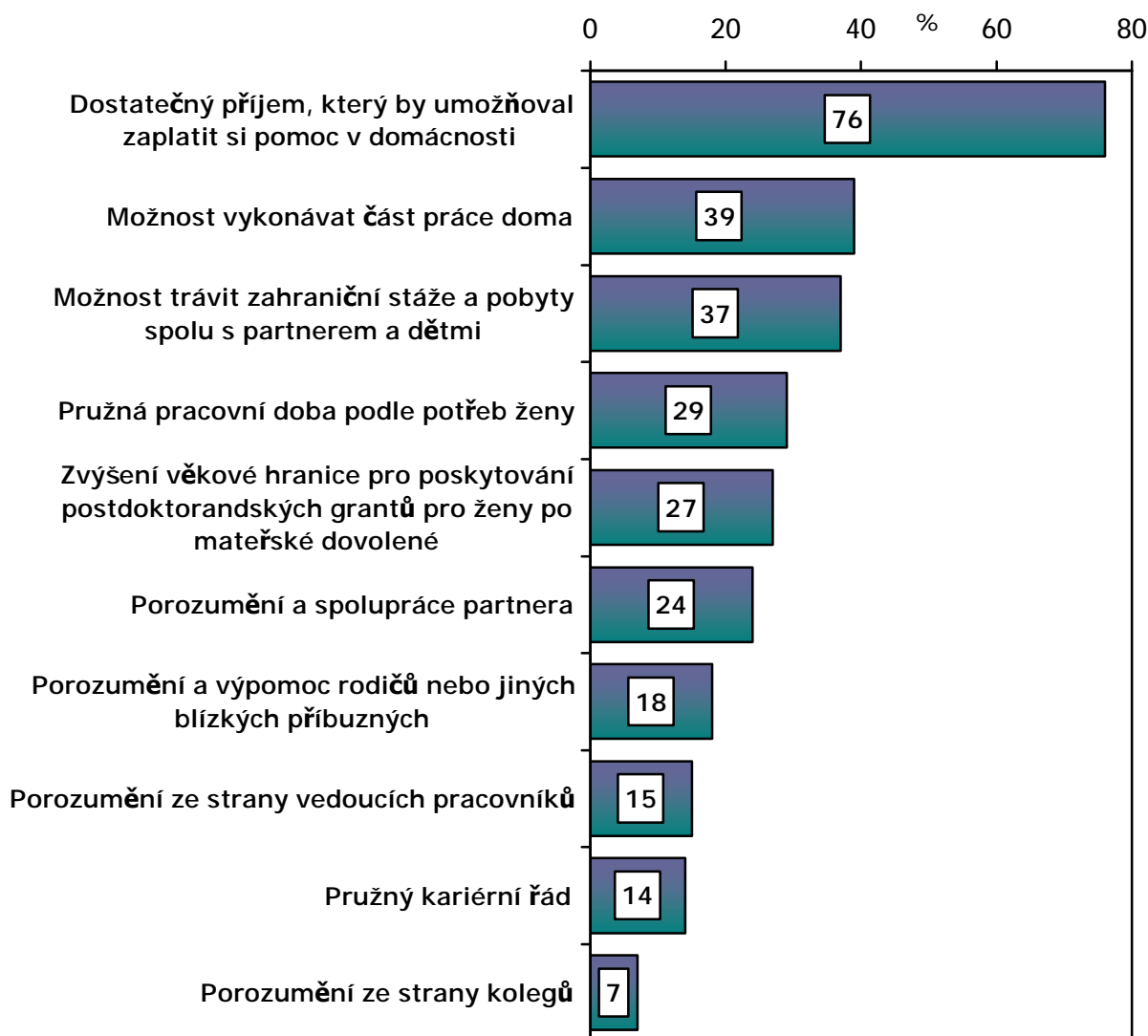
"...ne v České republice, ale v jiných zemích je normální, že třeba větší firmy si ženy jako vědkyně, nebo obecně - kvalifikovaného pracovníka, si předcházejí. Takže je úplně normální chodit na kratší pracovní dobu, popř. - pokud je to větší podnik - tak je školka nebo jesle přímo v areálu, a to hodně pomáhá..."
(vědkyně, technické obory, v oboru 5 let)

"Vytvoření třeba takových podmínek na pracovišti, aby mohla mít to dítě nedaleko a někdo se o něj staral. To existuje ve světě. U nás to jsou vlaštovky."
(řídící pracovník/ce, humanitní obory, v oboru 37 let)

Při sladování rodinného a pracovního života badatelky nejvíce postrádají dostatečný příjem

Dostatečný příjem, který by vědeckým pracovnícím umožňoval opatřit si výpomoc do domácnosti, která by ženu zastala v době, kdy je pracovně vytížená, chybí drtivé většině respondentek. Mezi další postrádané - ovšem ne již tak často zmiňované - okolnosti patří možnost vykonávat práci z domova, trávit zahraniční cesty spolu s partnerem a dětmi, zvýšení věkové hranice pro poskytování postdoktorandských grantů nebo pružná pracovní doba podle potřeb ženy.

"Kterou z následujících možností usnadňujících soulad mezi pracovním a rodinným životem vy osobně postrádáte?" (%)

Pramen: STEM, názory 312 vědeckých a výzkumných pracovníc

Charakteristika společnosti STEM, s.r.o.

STEM byl založen počátkem roku 1990 jako první česká soukromá výzkumná společnost s vlastní tazatelskou sítí. Svůj první reprezentativní výzkum názorů obyvatel ČR provedl v březnu roku 1990. Zpočátku pracoval STEM především na mezinárodních akademických vědeckých projektech. V květnu 1993 zahájil vlastní projekt - pravidelné měsíční šetření na rozsáhlých reprezentativních souborech obyvatel ČR starších 18 let, který souvisle monitoruje dynamiku společenských změn v České republice.

Za více než 15 let své existence provedl STEM kolem 400 rozsáhlých šetření, ve kterých se dotázal více než 500 tis. obyvatel ČR. Výzkumné projekty STEM obsáhly velkou šíři témat i analytických postupů, od monograficky zaměřených studií, po rozsáhlé výzkumné komplexy, od hloubkových kvalitativních výzkumů po velmi rozsáhlá šetření o více než 20 tis. dotázaných.

STEM se zabývá aplikovaným sociologickým výzkumem, zaměřuje se na studium životních podmínek, hodnot, postojů a názorů obyvatelstva. Specializuje se zvláště na rozbor sociálních problémů, na výzkum komunikace a na politickou analýzu. STEM využívá širokou škálu technik kvantitativního i kvalitativního výzkumu, vyvíjí vlastní metodické postupy a pečlivě dbá na časovou i mezinárodní srovnatelnost dat. Má bohatou zkušenost z domácích i zahraničních výzkumů, mezinárodních srovnávacích šetření a z řešení konkrétních problémů klientů z řad velkých institucí i menších soukromých firem.

Mezi významné klienty STEM v minulosti patřily např.:

- přední světové univerzity (Oxford, Cornell, G. Washington),
- mezinárodní instituce (EU, Rada Evropy, IEWS, IYF),
- domácí instituce (Kancelář prezidenta republiky, Ministerstvo práce a sociálních věcí, Ministerstvo zdravotnictví, Ministerstvo pro místní rozvoj, Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, Ministerstvo zemědělství, Fakulta sociálních věd UK, Česká zemědělská univerzita, Sociologický ústav AV ČR, Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, ad.),
- mediální organizace (Česká televize, Český rozhlas, ČNTS, Lidové noviny, MAFRA, Ringier, Respekt)

a celá řada významných zahraničních i domácích firem.

Předběžná pozvánka na odborný seminář

V polovině měsíce června 2006 se uskuteční bezplatný odborný seminář na téma

POSTAVENÍ ŽEN VE VĚDĚ A VÝZKUMU

za účasti odborníků a zástupců státních institucí zabývajících se touto problematikou.

V případě Vašeho zájmu účastnit se, vyplňte, prosím, přiloženou přihlášku a zašlete ji na adresu STEM, s.r.o., Sabinova 3, 130 02, Praha 3. Přihlásit se můžete i elektronicky, na kolinska@stem.cz

Přesný termín, místo konání a program semináře Vám zpětně zašleme na Vaši adresu.

--zde odstříhnete

PŘEDBĚŽNÁ PŘIHLÁŠKA NA BEZPLATNÝ ODBORNÝ SEMINÁŘ
"POSTAVENÍ ŽEN VE VĚDĚ A VÝZKUMU"

Jména účastníka/ků:

Název organizace:

Kontaktní údaje pro zaslání upřesňujících informací o konání odborného semináře:

Jméno:

Adresa:

Telefon (fax):

V případě zájmu o zaslání informací v elektronické formě

E-mail:

